

5. MODÜL

SÖZCÜKTE YAPI

- Kök Kavramı • 2
- Ek Kavramı • 9
- Sözcüğün Yapısı • 26

- Karma Testler • 32
- Yeni Nesil Sorular • 38

İSİM KÖKÜ (AD KÖKÜ)

Varlıkların, kavramların adı olan köklere isim kökü denir. İsim kökleri “-mak / -mek” mastar ekini almazlar. Doğadaki seslerin taklit edilmesiyle oluşan yansıma kökler de isim köküdür.

FİİL KÖKÜ (EYLEM KÖKÜ)

İş, oluş veya durum bildiren köklere fiil kökü denir. Fiil kökleri “-mak / -mek” mastar ekini alabilen köklerdir. Mastar ekleri “-” ile gösterilir ve “mek, mak” şekillerinde okunur.

A. ÇEKİM EKLERİ**İSİM ÇEKİM EKLERİ**

- Hâl (Durum) Ekleri**
Belirtme / Yükleme Hâli
Yönelme / Yaklaşma Hâli
Bulunma / Kalma Hâli
Ayrılma / Çıkma / Uzaklaşma Hâli
- Çoğul Ekleri**
- Tamlama Ekleri**
Tamlayan (İlgi) Ekleri
Tamlanan (İyelik) Ekleri
- İlgi Zamiri -Ki Eki**
- Ek Fiil Ekleri**

FİİL ÇEKİM EKLERİ

- Haber / Bildirme Kip Ekleri**
Görülen (Bilinen) Geçmiş Zaman Kipi
Duyulan (Öğrenilen) Geçmiş Zaman Kipi
Şimdiki Zaman Kipi
Gelecek Zaman Kipi
Geniş Zaman Kipi
- Dilek / Tasarlama Kip Ekleri**
Gereklilik Kipi
Şart Kipi
İstek Kipi
Emir Kipi
- Şahıs / Kişi Ekleri**
- Olumsuzluk Ekleri**
- Ek Fiil Ekleri**

B. YAPIM EKLERİ

- İsimden İsim Yapım Ekleri**
- İsimden Fiil Yapım Ekleri**
- Fiilden İsim Yapım Ekleri**
- Fiilden Fiil Yapım Ekleri**

BASİT SÖZCÜK

Yapım eki almamış, birden çok sözcüğün bir araya gelmesiyle oluşmamış sözcükler yapıca basittir: ev, kalemim, gözümden, yazdılar, gülecekmiş...

TÜREMİŞ SÖZCÜK

En az 1 yapım eki almış, birden çok sözcüğün bir araya gelmesiyle oluşmamış sözcükler yapıca türemiştir: simitçi, patladı, yayıncı, yazdırdılar, güldürecekmiş...

BİRLEŞİK SÖZCÜK

Birden çok sözcüğün bir araya gelmesiyle oluşmuş sözcükler yapıca birleşiktir.

BİRLEŞİK İSİMLER:

Akdenizli, buzdolabı, akbaba, çekyat...

BİRLEŞİK FİİLLER:

Terk et-, kaybol-, mest eyle-, namaz kıl-...
Yazabil-, çözüme-, çözüver-, düşeyaz-,
bakadur-, donakal-, süregel-...
Gözden düş-, fikir al-, karar ver-, güven ver-...

SÖZCÜKTE YAPI

Türkçe yapı bakımından eklemeli dillerden sondan eklemeli dildir. Tek ve çok heceli sözcük kökleriyle bunlara eklenen ve çeşitli görevleri bulunan ekler vardır. Sözcüklerin sonuna gelen ekler, bu sözcüklerde anlam veya görev değişikliği yapar. Yeni kelimelerin oluşturulmasında kök değişmez.

KÖK

Bir sözcüğün parçalanamayan, anlamlı, en küçük parçasıdır.

İSİM KÖKÜ (AD KÖKÜ)

Varlıkların, kavramların adı olan köklere **isim kökü** denir.

İsim kökleri “-mak / -mek” mastar ekini almazlar.

Doğadaki seslerin taklit edilmesiyle oluşan yansıma kökler de isim köküdür.

FİİL KÖKÜ (EYLEM KÖKÜ)

İş, oluş veya durum bildiren köklere **fiil kökü** denir.

Fiil kökleri “-mak / -mek” mastar ekini alabilen köklendir.

Mastar ekleri “ - ” ile gösterilir ve “mek, mak” şekillerinde okunur.

Bir sözcüğün kökünün isim kökü mü fiil kökü mü olduğunu bulmanın yolu sözcüğün köküne “-mak / -mek” mastar eki getirmek ve anlamlı olup olmadığını belirlemektir.

“Sözcük” kelimesinin kökü “söz” kelimesidir. “Söz” kelimesine mastar eki eklenir.

“Sözmek” **anlamsız olduğu için “söz” isim köküdür, denir.**

“Yapı” kelimesinin kökü “yap” kelimesidir. “Yap” kelimesine mastar eki eklenir.

“Yapmak” **anlamlı olduğu için “yap-” fiil köküdür, denir.**

İKİLİ KÖKLER

Bazı sözcüklerin kökü hem isim kökü hem fiil kökü olabilir. Böyle köklere “ikili kök” denir.

Hem isim kökü hem fiil kökü olarak kullanılan sözcükler arasında anlam ilgisi varsa bunlara ortak (kökteş) kök, anlam ilgisi yoksa sesteş kök denir.

“Tat” sözcüğü hem lezzet anlamıyla “tat” isim kökü hem de tatma işi anlamıyla “tat-” fiil kökü olabilir. “Tat” sözcüğü ikili köktür.

Bu yemekte tat yok. Çorbadan biraz tat.

“Tat” ismiyle “tat-” fiili arasında anlam bağlantısı vardır. O hâlde “tat” sözcüğü **ortak (kökteş) köktür.**

“Yaz” sözcüğü hem mevsim anlamıyla “yaz” isim kökü hem de yazma işi anlamıyla “yaz-” fiil kökü olabilir. “Yaz” sözcüğü ikili köktür.

Bu yaz üç roman okudum. Sen de bir mektup yaz.

“Yaz” ismiyle “yaz-” fiili arasında hiçbir anlam bağlantısı yoktur. O hâlde “yaz” sözcüğü **sesteş köktür.**

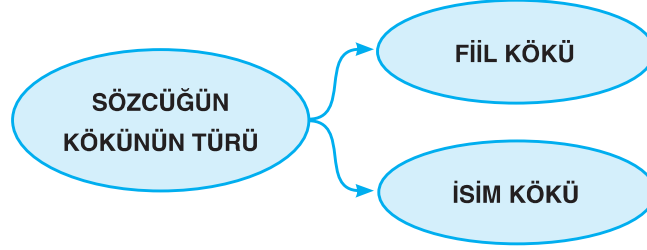
ŞİRA SENDE

Aşağıdaki sözcüklerin sesteş kök mü kökteş kök mü olduklarını belirleyip yanlarına yazınız.

SAVAŞ	KÖKTEŞ	KURU	KÖKTEŞ	DAL	SESTEŞ	GÜVEN	KÖKTEŞ
GÜREŞ	KÖKTEŞ	SAÇ	SESTEŞ	AĞRI	KÖKTEŞ	KAZ	SESTEŞ
KAN	SESTEŞ	BARİŞ	KÖKTEŞ	ESKİ	KÖKTEŞ	VAR	SESTEŞ

BİR SÖZCÜĞÜN KÖKÜ BULUNURKEN...

1. Verilen sözcüğün anlamlı en küçük hâli bulunur.
2. Ses olayı var mı, yok mu kontrol edilir.
3. Kök dediğiniz ifadenin sözcüğün ilk yapım eki almış hâli ile arasında anlam bağı olmak zorundadır.
4. Yabancı dillerden dilimize geçen sözcükler, dilimize geçtikleri hâlleriyle kök kabul edilir.
5. Birleşik sözcüklerde kök aranmaz.
6. Yansıma sözcüklerin kökleri, "miyav" sözcüğü hariç, tek hecelidir ve hepsi her zaman isim köküdür.

“ÇEVRECİ” SÖZCÜĞÜNÜN KÖKÜNÜ VE KÖKÜNÜN TÜRÜNÜ BELİRLEYELİM.

Öncelikle sözcükten ek olduğu düşünülen sesler varsa atılarak sözcüğün anlamlı en küçük hâli belirlenir. “Çevreci” sözcüğünün anlamlı en küçük hâli “çevre” olarak düşünülebilir. Ancak sözcüğün anlamlı en küçük hâli “çevre” değil “çevir-” sözcüğüdür. Ünlü düşmesi ses olayı gerçekleşmiştir. Sözcüğün kökü belirlenirken ses olayı olması ihtimaline dikkat edilmelidir. Sözcüğün anlamlı en küçük hâli belirlendikten sonra bu en küçük hâli ile sözcüğün ilk yapım eki (anlam veya tür değiştiren ekler) almış hâli veya sözcük sadece çekim eki (anlam veya tür değiştirmeyen ekler) almışsa çekimlenmiş hâli arasında anlam bağı olmalıdır. “Çevir-” sözcüğüyle ilk yapım eki almış hâli olan “çevre” sözcüğü arasında anlam bağı vardır. Çevre, bir varlığın etrafını çeviren yerdir. Anlam bağı olduğunu belirledikten sonra “çevir-” sözcüğünün kök olduğu söylenir.

Kök belirlendikten sonra sözcüğün kökünün türü belirlenir. “Çevir-” sözcüğüne master eklerinden ünlü uyumuna uygun olan “-mek” eklenir ve anlamlı olan “çevirmek” sözcüğü elde edilir. O hâlde “çevreci” sözcüğünün kökü “çevir-” ve sözcüğün kökünün türü “çevir-” fiil köküdür, denir.

ÇEVİR – E – Cİ

Fiil kökü

“AĞARIYOR” SÖZCÜĞÜNÜN KÖKÜNÜ VE KÖKÜNÜN TÜRÜNÜ BELİRLEYELİM.

Öncelikle sözcükten ek olduğu düşünülen sesler varsa atılarak sözcüğün anlamlı en küçük hâli belirlenir. “Ağarıyor” sözcüğünün anlamlı en küçük hâli “ağ” olarak düşünülebilir. Ancak “ağarıyor” sözcüğünün iplik, sicim, tel vb. ince şeylerden kafes biçiminde yapılmış örgü anlamındaki “ağ” ile anlam bağı yoktur, beyaz anlamındaki “ak” sözcüğüyle anlam bağı vardır. Ünsüz yumuşaması ses olayı gerçekleşmiştir. Sözcüğün kökü belirlenirken ses olayı olması ihtimaline dikkat edilmelidir. Sözcüğün anlamlı en küçük hâli belirlendikten sonra bu en küçük hâli ile sözcüğün ilk yapım eki (anlam veya tür değiştiren ekler) almış hâli veya sözcük sadece çekim eki (anlam veya tür değiştirmeyen ekler) almışsa çekimlenmiş hâli arasında anlam bağı olmalıdır. “Ak” sözcüğü bir ikili köktür, Türkçede hem beyaz anlamında “ak” ismi hem akma işi anlamında “ak-” fiili vardır. Böyle durumlarda verilen sözcüğün anlamına, kullanıldığı cümleye bakılır. “Ağarıyor” sözcüğü “beyaz renge dönüşmek” anlamındadır. O hâlde “ak” isminden hareket edilmelidir. “Ak” sözcüğüyle ilk yapım eki almış hâli olan “ağar-” sözcüğü arasında anlam bağı vardır. Anlam bağı olduğunu belirledikten sonra “ak” sözcüğünün kök olduğu söylenir.

Kök belirlendikten sonra sözcüğün kökünün türü belirlenir. “Ak” sözcüğüne master eklerinden ünlü uyumuna uygun olan “-mak” eklenir ve anlamlı olan “akmak” sözcüğü elde edilir. Ancak “ak” sözcüğünün ikili kök olduğu ve “ağarıyor” sözcüğünün beyaz anlamında “ak” sözcüğünden geldiğini, akma işi anlamında “ak-” fiilinden gelmediğini az önce belirlemiştik. O hâlde “ağarıyor” sözcüğünün kökü “ak” ve sözcüğün kökünün türü “ak” isim köküdür, denir.

AK – AR – İYOR

İsim kökü

SIRA SENDE

Aşağıdaki sözcüklerin kökünü ve kökünün türünü örnekte verildiği şekilde belirleyerek yazınız.

BÜYÜKLÜK	BÜYÜ-	FİİL KÖKÜ
ÇOĞALDIK	ÇOK	İSİM KÖKÜ
BENZERLİK	BENİZ	İSİM KÖKÜ
BESLENME	BESİ	İSİM KÖKÜ
SARARIYOR	SARI	İSİM KÖKÜ
BATICILIK	BAT-	FİİL KÖKÜ
İŞİKSİZ	İŞİ-	FİİL KÖKÜ
GELENEKLER	GEL-	FİİL KÖKÜ
SOĞUKTAN	SOĞU-	FİİL KÖKÜ
YÜKSELTİ	YÜKSEK	İSİM KÖKÜ
KAVŞAKTA	KAVUŞ-	FİİL KÖKÜ
KOKLADI	KOK-	FİİL KÖKÜ
YANLIŞLIK	YANIL-	FİİL KÖKÜ
DOĞULU	DOĞ-	FİİL KÖKÜ
TOPLANTI	TOP	İSİM KÖKÜ
SEVDALI	SEVDA	İSİM KÖKÜ
YEMLİK	YE-	FİİL KÖKÜ
HÜRRİYETİMİZ	HÜRRİYET	İSİM KÖKÜ

SIRA SENDE

Aşağıdaki sözcüklerin kökünü ve kökünün türünü örnekte verildiği şekilde belirleyerek yazınız.

YALNIZLIK	YALIN	İSİM KÖKÜ
YANAKLARINDAN	YAN	İSİM KÖKÜ
BAŞARI	BAŞ	İSİM KÖKÜ
YÖNETİCİ	YÖN	İSİM KÖKÜ
BİRİKİM	BİR	İSİM KÖKÜ
ARKADAŞLIK	ARKA	İSİM KÖKÜ
YUDUM	YUT-	FİİL KÖKÜ
ADIMLARIM	AT-	FİİL KÖKÜ
UYARILAR	UY-	FİİL KÖKÜ
BÖLGESEL	BÖL-	FİİL KÖKÜ
ÖDEVLERİM	ÖDE-	FİİL KÖKÜ
OKULDAN	OKUL	İSİM KÖKÜ
ÖNEMLİ	ÖN	İSİM KÖKÜ
TARTIŞMA	TART-	FİİL KÖKÜ
SINAVLARDA	SINA-	FİİL KÖKÜ
OYNAMIŞLAR	OYUN	İSİM KÖKÜ
YAŞAMSAL	YAŞ	İSİM KÖKÜ
FISILTI	FIS	İSİM KÖKÜ

1. Aşağıdaki altı çizili sözcüklerden hangisi kök durumunda değildir?

- A) Bildircin, birçok yörede görülebilen bir kuş türüdür ve hayvancılıkta bir geçim kaynağıdır.
- B) Doğanın korunması konusunda hepimizin duyarlı olması gerektiğini vurguladı.
- C) Yurt dışından bana ve aileme kırk deve yükü armağan getireceğini abartılı bir şekilde söyledi.
- D) Bize o kadar sinirlendi ki öfkeden burun delikleri ikide bir açılıp kapanıyordu.
- E) Benim gibi o da kalem kullanmadan soru bankasından soru çözüyordu.

2. Gözümdeki bir damla su deniz olup taşıyor

Çöllerde kalmış gibi yanıyor, yanıyorum

Bütün gemicilerin ruhu bende yaşiyor

Başımdaki gökleri bir deniz saniyorum

Bu parçadaki altı çizili sözcüklerden hangisinin kökü, türü bakımından diğerlerinden farklıdır?

- A) I   B) II   C) III   D) IV   E) V

3. Sözcüğün parçalanamayan en küçük yapı taşı köktür ve isim kökü, fiil kökü olmak üzere ikiye ayrılır.

Aşağıdaki cümlelerde verilen altı çizili sözcüklerden hangisinin kökü fiil değildir?

- A) Sırlarını gizle, diye beni her zaman uyarması bazen hata yapmamı engellemiştir.
- B) Film, kahramanımızın yaşadığı yerden sürgün edilmesiyle başlamıştır.
- C) Onun derslerine bu kadar çok çalışması ve verim alması bizleri mutlu ediyor.
- D) Uykusunun ağır olması, sabah erken kalkmasını oldukça zorlaştırmaktaydı.
- E) Bir köşede suskun durmasından canının sıkkın olduğu anlaşılıyordu.

4. Türkçede hem isim hem de fiil olarak kullanılabilen, isim kökü ve fiil kökü arasında anlam bağı bulunan köklere **kökteş kök** denir.

Aşağıdaki altı çizili sözcüklerden hangisi kökteş kök değildir?

- A) Çamlıca'da görüntü kirliliğine neden olan eski antenlerin sökümüne başlandı.
- B) Son beş yılda Suriye'den ülkemize çok büyük bir göç oldu ve herkesin yaşamı etkilendi.
- C) Birçok yönetici, en önemli yönetim aracının güven olduğunu bilir.
- D) Türk güreş tarihinin en önemli isimlerinden oluşan birkaç sporcu, 1980 yılında bir vakıf kurmuştur.
- E) Uğraştığı matematik probleminin çözümünün birkaç yolu olduğunu öğretmenine sorarak öğrendi.

5. Aşağıdaki cümlelerde geçen altı çizili sözcüklerden hangisinin kökü türü bakımından diğerlerinden farklıdır?

- A) Onun kendi içine dönmesi, hayatını etkileyen önemli olaylardan biriydi.
- B) Eve döndükten sonra, ailemin beni okuldan almaya geldiğini öğrenmişim.
- C) Son günlerde kütüphanesindeki kitap sayılarını çoğaltıp kendini okumaya veriyordu.
- D) İnsan, yaşadıklarından ve anılarından bir kale yaparak o kaleye sığınmak istiyor bazen.
- E) Yalan söylememek konusunda bizi uyarıp "Yalan, korkaklığın tortusudur." diyordu.

6. Ben uzaklarda olmalıyım, çok uzaklarda

Acılar unutulduktan sonra

Kâğıtlarda gidenlere içlenip ağlayan ben

Ölümlerde susuyorum

Bu parçadaki altı çizili sözcüklerden hangisinin kökü, türü bakımından diğerlerinden farklıdır?

- A) I   B) II   C) III   D) IV   E) V

7. Korkunç bir mutsuzluk vardı yüzünde, sanki içinde bir ^I ihtiyar gizliydi; ruhunda sırlı bir savaş başlamışçasına ^{II} ^{III} ^{IV} ^V şaşılacak ölçüde düşünceli ve kederli gözüktü bana.

Bu cümledeki numaralanmış sözcüklerden hangisi kökünün türü yönüyle diğerlerinden farklıdır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

8. Güvenceden sevgiden mi yoksun ^I
Minik ayağını bükmüş, oyuncaktan mı korkmuştu ^{II}
Çevresinde görünmeyen devler mi geziniyor ^{III} ^{IV}
Belki de düşlerinde gülüyor, oynuyor ^V

Bu dörtlükteki numaralanmış sözcüklerden hangisi kök hâlinindedir?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

9. Sokağın huzurlu sessizliği ^I arada bir seyyar satıcıların gür sesleriyle canlanırdı. ^{II} Peşi peşine geçen eskiciler, kalaycılar, sebzeciler ayrı bir tadı ^{III} ^{IV} ^V olurdu günlük hayatın.

Bu cümledeki numaralanmış sözcüklerden hangisi kökünün türü yönüyle diğerlerinden farklıdır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

10. **Aşağıdaki cümlelerde verilen altı çizili sözcüklerden hangisinin kökü isim değildir?**

- A) Bizim kültürümüze yabancı bir komşunun olması, iletişim kurmamızı bazen engelliyor.
B) Çocuğunun sınavı kazanması ve yüzünde oluşan mutluluk, ailesi için paha biçilemezdi.
C) Adamın birkaç senede saçları ağarmış, fizikî olarak zayıf düşmüş hâli herkesi üzmüştü.
D) Satranç oynamak, çocuklarının zekâ gelişiminde ve sosyal hayatında büyük öneme sahiptir.
E) Yüzündeki soğuk ifadenin her ortamda kendine sorun yaratması, umursadığı bir şey değildi.

11. I. Yağmur damlalarının cama vururken çıkardıkları huzur veren ses, içimi rahatlatıyordu. (kökteş kök)
II. Ameliyattan sonra hastadaki yaşamsal fonksiyonlar yavaş yavaş normale dönmüştü. (isim kökü)
III. Hayatında faydalı olabilecek yeteneklere işlevsel kazandırması, onun için önemliydi. (fiil kökü)
IV. Toprağı eşerek havalandırması, diktiği çiçeklerin daha güzel ve parlak yetişmesini sağlıyordu. (sesteş kök)
V. Şelaleden gelen şırıltının insanı neşelendiren bir tarafı mutlaka vardır, diyordu. (yansıma kök)

Numaralanmış cümlelerdeki altı çizili sözcüklerle ayrıca içinde verilen kavram uyuşmamaktadır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

12. **Aşağıdaki altı çizili kelimelerden hangisi, kökünün türü yönüyle diğerlerinden farklıdır?**

- A) İlhan Berk'in gençlik döneminde yazdığı şiirlerindeki etkileyicilik ilerleyen dönemlerde de devam etmiştir.
B) Geçen sene istediği bölümü kazanamadığı için bu sene çalışmalara erken başladı.
C) Sanatçının büyüklüğü eserinin üslubuyla değil, eserinde anlatırlarıyla ilgilidir.
D) Afrika'da çok sayıda yeni su kuyusunun bulunması ile ilgili haberler, gazetelerde yer aldı.
E) Evden çıkarken yanına kimliğini almayı unutması, polislerin onu uyarmasına neden olmuştu.

13. I. Pantolonuna yama yaparak değişik bir tarz ve moda akımı yaratmaya çalışmış. (kökteş kök)
II. Futbol oynarken arkadaşıyla çarpışması, düşüp dizinin kanamasına neden olmuştu. (isim kökü)
III. Çok fazla şekerli yiyecek tüketince dişlerindeki çürük diş sayısında artma oldu. (fiil kökü)
IV. Hafta sonları ailesiyle şehrin karmaşasından uzak çiftliklere at binmeye giderdi. (sesteş kök)
V. Uzaktan gelen ışığın parıltısı, o ışığı gören herkesin gözlerini kamaştırıyordu. (yansıma kök)

Numaralanmış cümlelerdeki altı çizili sözcüklerle ayrıca içinde verilen kavram uyuşmamaktadır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

EKLER

Sözcüklerin sonuna eklenerek o sözcüklerden yeni sözcükler türeten veya o sözcüklerin cümle içinde görev almasını sağlayan seslerdir. Türkçe sondan eklemeli bir dildir. Türkçede değişmez kökler, onlardan türetilen gövdeler, kök ve gövdelere eklenen yapım ve çekim ekleri vardır.

Türkçede ekler, ünlü uyumu kurallarına uyarlar. Bu yüzden eklendikleri sözcükteki ünlülere göre ses değişimine uğrarlar. Örneğin, görülen (bilinen) geçmiş zaman kipi ekini ele alalım:

yazdı, bildi, uyudu, gördü, yaktı, kesti, uyuttu, göçtü

Ancak bu durum “-ki, -ken, -yor, -leyin, -mtırak, -gil” eklerinde görülmez, bu ekler bir sözcüğe eklendiklerinde hiçbir ses değişimine uğramaz. Ayrıca “-daş” ekinin de ünlüsü değişmez, ünsüz sertleşmesi ses olayı gereği ekin başındaki ünsüz değişebilir, “-taş” şekline dönüşebilir.

Ekler kendilerinden önceki sözcüklere bitişik yazılır. Sadece “mi” soru edatı her zaman ayrı yazılır.

Türkçede, kök değişmez. Bu yüzden kökler, ek alsalar da bir değişime uğramaz. Bu durumun istisnası ünlü değişimi ses olayının gerçekleştiği “bana” ve “sana” sözcükleridir. “Ben” ve “sen” kökleri, yönelme eki olan “-e / -a” ekini aldıklarında değişime uğrayarak “bana” ve “sana” şekline dönüşürler.

Türkçede ekler, yapım ekleri ve çekim ekleri olmak üzere iki ana başlıkta incelenir.

YAPIM EKLERİ, ANLAM VEYA TÜR DEĞİŞTİRİR.
ÇEKİM EKLERİ, GÖREV BELİRLER, ANLAM VEYA TÜR DEĞİŞTİRMEZ.

TÜRKÇEDE SÖZCÜĞE ÖNCE YAPIM EKLERİ SONRA ÇEKİM EKLERİ GELİR.
KÖK + YAPIM EKLERİ + ÇEKİM EKLERİ

ŞU DURUMLAR DIŞINDA ÇEKİM EKİNİN ÜZERİNE YAPIM EKİ GETİRİLEMEZ:

1. Çekim eki olan “-de” bulunma durumu ekinden sonra yapım eki olan sıfat yapan “-ki” ekinin gelmesi:
Evdeki, okuldaki, arabadaki, sokaktaki...
2. Çekim eki olan “-m” iyelik ekinden sonra yapım eki olan “-siz” ekinin gelmesi:
Annemsiz, babamsız, arabamsız, telefonsuz...
3. Çekim eki olan “-m” iyelik ekinden sonra yapım eki olan “-gil” ekinin gelmesi:
Dedemgil, annemgil, ablamgil, teyzemgil...
4. Çekim eki olan “-de” bulunma durumu ekinden sonra yapım eki olan “-lık” ekinin gelmesi:
Yüzdelik, ondalık, gündelik...
5. Çekim eki olan “-me” olumsuzluk ekinden sonra yapım eki olan fiilimsi eklerinin gelmesi:
Bilmeyen, okumamak, tanımadık, konuşmayıp...

EKLER

YAPIM EKLERİ

1. İsimden İsim Yapım Ekleri
2. İsimden Fiil Yapım Ekleri
3. Fiilden İsim Yapım Ekleri
4. Fiilden Fiil Yapım Ekleri

ÇEKİM EKLERİ

İSİM ÇEKİM EKLERİ

1. Hâl (Durum) Ekleri

- Belirtme (Yükleme) Hâli
- Yönelme (Yaklaşma) Hâli
- Bulunma (Kalma) Hâli
- Ayrılma (Çıkma, Uzaklaşma) Hâli

2. Çoğul Ekleri

3. Tamlama Ekleri

- Tamlayan (İlgi) Ekleri
- Tamlanan (İyelik) Ekleri

4. İlgi Zamiri -Ki Eki

5. Ek Fiil Ekleri

FİİL ÇEKİM EKLERİ

1. Haber / Bildirme Kip Ekleri

- Görülen (Bilinen) Geçmiş Zaman Kipi
- Duyulan (Öğrenilen) Geçmiş Zaman Kipi
- Şimdiki Zaman Kipi
- Gelecek Zaman Kipi
- Geniş Zaman Kipi

2. Dilek / Tasarlama Kip Ekleri

- Gereklilik Kipi
- Şart Kipi
- İstek Kipi
- Emir Kipi

3. Şahıs / Kişi Ekleri

4. Olumsuzluk Ekleri

5. Ek Fiil Ekleri

ÇEKİM EKLERİ

Çekim ekleri, eklendikleri sözcüklerin anlamını ve türünü değiştirmez; görevini belirler. Sözcüklerin cümlede farklı yerlerde ve görevlerde kullanılmasını sağlar, cümledeki diğer sözcüklerle ilişkisini belirler.

Çekim ekleri ikiye ayrılır: isim çekim ekleri ve fiil çekim ekleri.

A) İSİM ÇEKİM EKLERİ

1. Hâl (Durum) Ekleri

- Belirtme (Yükleme) Hâli
- Yönelme (Yaklaşma) Hâli
- Bulunma (Kalma) Hâli
- Ayrılma (Çıkma, Uzaklaşma) Hâli

2. Çoğul Ekleri

3. Tamlama Ekleri

- Tamlayan (İlgi) Ekleri
- Tamlanan (İyelik) Ekleri

4. İlgi Zamiri -Ki Eki

5. Ek Fiil Ekleri

1. HÂL (DURUM) EKLERİ

İsmlere belirtme, yönelme, bulunma ve ayrılma anlamı katan eklerdir.

a. BELİRTME (YÜKLEME) HÂLİ (-ı, -i, -u, -ü)

Belirtme (yükleme) durumu, fiildeki işten, hareketten, eylemden etkilenen varlığı işaret yoluyla belirtir.

Bu eki alan isimler cümlede belirtili nesne (neyi, kimi) görevinde bulunur.

Evi gördüm.

“Neyi gördüm?” sorusuna cevap olan “evi” sözcüğünde “-i” belirtme durum ekidir.

Emre’yi çağırın.

“Kimi çağırın?” sorusuna cevap olan “Emre’yi” sözcüğünde “-i” belirtme durum ekidir.

Kapıyı açtık.

“Neyi açtık?” sorusuna cevap olan “kapıyı” sözcüğünde “-ı” belirtme durum ekidir.

Okulu boyadılar.

“Neyi boyadılar?” sorusuna cevap olan “okulu” sözcüğünde “-u” belirtme durum ekidir.

Gülü koparmayın.

“Neyi koparmayın?” sorusuna cevap olan “gülü” sözcüğünde “-ü” belirtme durum ekidir.

TÜRKÇEDEKİ “-i” EKLERİ

1. “**Köydeki kazı çalışmalarına o da katıldı.**” cümlesindeki “kazı” sözcüğünde bulunan “-i” eki, “kaz-” fiiline eklenerek bu fiilin anlamını değiştirdiğinden ve eklendiği “kaz-” fiilinden “kazı” ismini türeterek sözcüğün türünü değiştirdiğinden “**fiilden isim yapım eki**” görevindedir.
2. “**Sevdiğinin adını yüreğine kazı.**” cümlesindeki “kazı” sözcüğünde bulunan “-i” eki, “kaz-” fiiline eklenerek bu fiilin anlamını değiştirdiğinden ve eklendiği “kaz-” fiilinden “kazı-” fiilini türettiğinden “**fiilden fiil yapım eki**” görevindedir.
3. “**Kalemi sınıfta unutmuş.**” cümlesindeki “kalemi” sözcüğünde bulunan “-i” eki, eklendiği “kalem” sözcüğünün anlamını da türünü de değiştirmemiştir; yapım eki değil, çekim ekidir. “Kalem” sözcüğünü “Neyi unutmuş?” sorusuna cevap olacak hâle getirdiğinden “kalemi” sözcüğündeki “-i” eki, isim çekim eklerinden hâl eki olan “**belirtme (yükleme) eki**” görevindedir.
4. “**Defteri sınıfta kalmış.**” cümlesindeki “defteri” sözcüğünde bulunan “-i” eki, eklendiği “defter” sözcüğünün anlamını da türünü de değiştirmemiştir; yapım eki değil, çekim ekidir. “Defter” sözcüğünü defterin sahibini, kime ait olduğunu bildirecek duruma getirdiğinden “defteri” sözcüğündeki “-i” eki, isim çekim eklerinden tamlama eki olan “**tamlanan eki**” yani “**iyelik eki**” görevindedir.

“-İ” EKİ BELİRTME (YÜKLEME) HÂL EKİ Mİ, İYELİK EKİ Mİ ANLAMAK İÇİN...

1. Cümleye “onun” sözcüğü eklenir.
2. Cümle anlamlı olursa “-i” eki, iyelik ekidir.
3. Cümle anlamlı olmazsa “-i” eki, belirtme (yükleme) hâl ekidir.

Kitabı kardeşinde kalmış. → **ONUN** Kitabı kardeşinde kalmış.

Cümleye “onun” sözcüğü eklendiğinde cümle anlamlı olduğu için “kitabı” sözcüğündeki “-ı” eki iyelik ekidir.

Kitabı kardeşime verdim. → **ONUN** Kitabı kardeşime verdim.

Cümleye “onun” sözcüğü eklendiğinde cümle anlamsız olduğu için “kitabı” sözcüğündeki “-ı” eki belirtme (yükleme) hâl ekidir.

b. YÖNELME (YAKLAŞMA) HÂLİ (-e, -a)

Yönelme / yaklaşma durumu ekleri yere, zamana, amaca yönelme anlamlarını katar.

“**Denize girmekten korkuyordu.**” cümlesinde “deniz” yer adına eklenen “-e” eki, yere yönelme anlamı kattığından yönelme (yaklaşma) hâl ekidir.

“**Akşama maça gidiyoruz.**” cümlesinde “akşam” zaman adına eklenen “-a” eki, zamana yönelme anlamı kattığından yönelme (yaklaşma) hâl ekidir.

“**Kitap almaya gittik.**” cümlesinde “almaya” sözcüğündeki “-a” eki, eylemin amacını bildirme, amaca yönelme anlamı kattığından yönelme (yaklaşma) hâl ekidir.

TÜRKÇEDEKİ “-e, -a” EKLERİ

1. “**Boş ver dertleri, hayatını yaşa!**” cümlesindeki “yaşa-” sözcüğünde bulunan “-a” eki, “yaş” ismine eklenerek bu ismin anlamını değiştirdiğinden ve eklendiği “yaş” isminden “yaşa-” fiilini türeterek sözcüğün türünü değiştirdiğinden “**isimden fiil yapım eki**” görevindedir.
2. “**Biraz süre istedi.**” cümlesindeki “süre” sözcüğünde bulunan “-e” eki, “sür-” fiiline eklenerek bu fiilin anlamını değiştirdiğinden ve eklendiği “sür-” fiilinden “süre” ismini türeterek sözcüğün türünü değiştirdiğinden “**fiilden isim yapım eki**” görevindedir.
3. “**Okula doğru yürüdük.**” cümlesindeki “okula” sözcüğünde bulunan “-a” eki, eklendiği “okul” sözcüğünün anlamını da türünü de değiştirmemiştir; yapım eki değil, çekim ekidir. “Okul” yer adına eklenen “-a” eki, yere yönelme anlamı kattığından isim çekim eklerinden hâl eki olan “**yönelme (yaklaşma) eki**” görevindedir.
4. “**Ben de sizinle geleyim.**” cümlesindeki “geleym” sözcüğünde bulunan “-e” eki, eklendiği “gel-” sözcüğünün anlamını da türünü de değiştirmemiştir; yapım eki değil, çekim ekidir. Öznenin “gel-” eylemini gerçekleştirme isteğini bildirdiğinden “-e” eki, fiil çekim eklerinden dilek kipi eki olan “**istek kipi eki**” görevindedir.

c. BULUNMA (KALMA) HÂLİ (-de, -da, -te, -ta)

Bulunma (kalma) durumu ekleri yerde, zamanda, durumda bulunma anlamlarını katar.

“Çantam arabada kaldı.” cümlesinde “araba” adına eklenen “-da” eki, yerde bulunma anlamı kattığından bulunma (kalma) hâl ekidir.

“İlkbaharda sınava girecek.” cümlesinde “ilkbahar” zaman adına eklenen “-da” eki, zamanda bulunma anlamı kattığından bulunma (kalma) hâl ekidir.

“Maçı ayakta izlediler.” cümlesinde “ayak” adına eklenen “-da” eki, eylemin nasıl yapıldığını, eylem gerçekleşirken öznenin içinde bulunduğu durumu bildirdiğinden bulunma (kalma) hâl ekidir.

TÜRKÇEDEKİ “-de, -da” EKLERİ

1. “Bu sözde alınacak ne var?” ve “Sol gözde hiçbir problem yok.” cümlelerindeki “söz” ve “göz” sözcüklerinde bulunan “-de” eki, eklendikleri sözcüklerin anlamını da türünü de değiştirmemiştir; yapım eki değil, çekim ekidir. “Söz” ve “göz” isimlerine eklenerek bu isimlere yerde bulunma anlamı kattıklarından “-de” eki, isim çekim eklerinden hâl eki olan “bulunma (kalma) eki” görevindedir.
2. “Sözde o da bizimle gelecekti!” ve “Okulda gözde bir öğrencidir.” cümlelerindeki “söz” ve “göz” sözcüklerinde bulunan “-de” eki, “söz” ve “göz” isimlerine eklenerek bu isimlerin anlamını değiştirdiğinden ve eklendiği “söz” ve “göz” isimlerinden “sözde” ve “gözde” isimlerini türettiğinden “isimden isim yapım eki” görevindedir.
3. Yansıma isimlerine eklenerek bu isimlerin anlamlarını değiştiren ve yansıma isimlerinden fiiller türeterek sözcüklerin türlerini değiştiren “-de” eki “isimden fiil yapım eki” görevindedir: fısılda-, fokurda-...

ç. AYRILMA (ÇIKMA, UZAKLAŞMA) HÂLİ (-den, -dan, -ten, -tan)

Ayrılma (çıkma, uzaklaşma) durumu ekleri yerden, zamandan ayrılma anlamlarını katar veya yargının nedenini bildirme görevinde kullanılır.

“Ses dışarıdan geliyor.” cümlesinde “dışarı” yer adına eklenen “-dan” eki, yerden ayrılma anlamı kattığından ayrılma (çıkma, uzaklaşma) hâl ekidir.

“Çalışmaya akşamdan başladı.” cümlesinde “akşam” zaman adına eklenen “-dan” eki, zamandan ayrılma anlamı kattığından ayrılma (çıkma, uzaklaşma) hâl ekidir.

“Çocuk, yorgunluktan uyuyakaldı.” cümlesinde “yorgunluk” sözcüğüne eklenen “-tan” eki, öznenin uyuyakalmasının nedeninin yorgunluk olduğunu bildirme görevinde kullanıldığından ayrılma (çıkma, uzaklaşma) hâl ekidir.

Aşağıdaki sözcüklerde kullanılan “-den, -dan, -ten, -tan” ekleri, eklendikleri sözcüklerin anlamını değiştirdiğinden yapım ekidir:

Sıradan bir insandı.

Birden bir gürültü koptu.

Sudan sebeplerle gelme yanıma.

Toptan satış yapıyoruz.

Uzaktan akrabaydık onunla.

En içten duygularla kutluyorum sizi.

İSMİN YALIN DURUMU, YALIN HÂLİ

İsmi belirtme, yönelme, bulunma ve ayrılma durumlarının yanında bir de yalın durumu vardır.

Belirtme, yönelme, bulunma ve ayrılma hâl eklerinden hiçbirini almamış (hâl eki almamış) isimler yalın durumda, yalın hâldedir.

“Yeni bir ev aldık, evimiz kitapçılar sokağına çok yakın.” cümlesinde “ev”, “evimiz” ve “kitapçılar” isimleri, hâl eki almamış isimler oldukları için yalın durumdadır, yalın hâldedir.

SIRA SENDE

Ömer Seyfettin'in *Kaşağı* öyküsünden alınmış aşağıdaki metni okuyunuz. **Metinden seçilmiş kelimelerin ismin hangi durumunda olduklarını belirleyerek karşılıklarına yazınız.**

Ahırın avlusunda oynarken aşağıda, gümüş söğütler altında görünmeyen derenin hüznü şırıltısını işitirdik. Evimiz iç çitin büyük kestane ağaçları arkasında kaybolmuş gibiydi. Annem, İstanbul'a gittiği için benden bir yaş küçük olan kardeşim Hasan'la artık Dadaruh'un yanından hiç ayrılmıyorduk. Bu, babamın seyisi, yaşlı bir adamdı. Sabahleyin erkenden ahıra koşuyorduk. En sevdiğimiz şey atlardı. Dadaruh'la birlikte onları suya götürmek, çıplak sırtlarına binmek, ne doyulmaz bir zevkti. Hasan korkar, yalnız binemezdi. Dadaruh onu kendi önüne alırdı. Torbalara arpa koymak, yemliklere ot doldurmak, gübreleri kaldırmak eğlenceli bir oyundan daha çok hoşumuza gidiyordu. Hele tımar. Bu en zevkli şeydi. Dadaruh eline kaşağıyı alıp işe başladı mı, tıki... tıki... tıki... tıki... tıki... tıki... tıki bir saat gibi... yerimde duramaz, "Ben de yapacağım!" diye tuttururdum.

Ahırın	: YALIN	Ahıra	: YÖNELME	Önüne	: YÖNELME
Yanından	: AYRILMA	Şırıltısını	: BELİRTME	Arkasında	: BULUNMA
Avlusunda	: BULUNMA	Atlardı	: YALIN	Torbalara	: YÖNELME
Seyisi	: YALIN	Evimiz	: YALIN	İstanbul'a	: YÖNELME
Söğütler	: YALIN	Suya	: YÖNELME	Gübreleri	: BELİRTME
Adamdı	: YALIN	Çitin	: YALIN	Benden	: AYRILMA
Altında	: BULUNMA	Sırtlarına	: YÖNELME	Kaşağıyı	: BELİRTME
Erkenden	: AYRILMA	Kestane	: YALIN	Kardeşim	: YALIN
Derenin	: YALIN	Ağaçları	: BELİRTME	Yerimde	: BULUNMA

2. ÇOĞUL EKLERİ

Sözcüklere "birden çok olma" anlamı katan "-ler, -lar" ekleridir:

Yapılmış küçük işler, planlanmış büyük işlerden çok daha iyidir.

Bir ülkenin geleceği, insanların göreceği eğitime bağlıdır.

Taşlar değil, yapılan işler anıtları meydana getirir.

Çoğul ekleri olan "-ler, -lar" ekleri, sözcüklere birden çok olma anlamının dışında anlamlar da katar:

On yaşlarında bir çocuğu.	Yaklaşık, civarında
Akşamları burada çay içerdik.	Her, zamanda süreklilik
Daha çok Fatihler yetiştirir bu millet.	Benzerleri
Emreler bu akşam bize gelecek.	Aile veya arkadaş grubu
Haberi alınca dünyalar benim oldu.	Abartma
Kupayı Brezilyalıları kazandı.	Millet
Aliler teneffüste yanıma gelsin.	Arkadaş grubu veya adaşlık
Beyefendiler henüz gelmedi.	Saygı veya alay
Küçük beyler hâlâ kalkmadı.	Saygı veya alay

3. TAMLAMA EKLERİ

a. Tamlayan (ilgi) eki (-im, -ın, -in, -un, -ün)

Bir ismi başka bir isimle ilgili hâle getiren, belirtili isim tamlamalarında tamlayanın aldığı eklerdir:

Başarının sırlarından biri, geçici **başarısızlıkların** bizi **yenmesine** izin vermemektir.

Güçlükler, **başarının** değerini artıran süslerdir.

Her **eylemin** atası düşüncedir.

Rüzgârın yönünü tayin edemeyiz ama **geminin** yönünü değiştirebiliriz.

b. Tamlanan (iyelik) eki (-m, -n, -i, -miz, -niz, -leri)

İsmlere gelerek onların kime, neye ait olduğunu, varlığın sahibini belirten eklerdir.

İsim tamlamalarında tamlanan görevli sözcükte iyelik eki kullanılır.

Şahıslara göre çekimlenmesi şöyledir:

Tekil 1. şahıs çekimi: (benim) **hedefim**

Tekil 2. şahıs çekimi: (senin) **amacın**

Tekil 3. şahıs çekimi: (onun) **başarısı**

Çoğul 1. şahıs çekimi: (bizim) **eğitimimiz**

Çoğul 2. şahıs çekimi: (sizin) **hayaliniz**

Çoğul 3. şahıs çekimi: (onların) **istekleri**

SIRA SENDE

Aşağıdaki ifadelerde kullanılan ilgi ve iyelik eklerini, örnekte gösterildiği şekilde belirleyiniz.

KAPININ KOLU
ilgi İyelik

FİLMİN SONU

ilgi İyelik

ÜZÜMÜN TADI

ilgi İyelik

İNTERNET FATURASI

iyelik

SENİN AMAÇLARIN

ilgi İyelik

ROMANIN HAZİN SONU

ilgi İyelik

ŞİİRİN İLK DİZESİNDEKİ

ilgi İyelik

ÇOK ÇALIŞMANIN GÜZEL ÖDÜLÜ

ilgi İyelik

SINIF BAŞKANLIĞI

iyelik

KÖY MUHTARININ EVİNDEN

iyelik ilgi İyelik

KİTABIMIN ADININ HİKÂYESİ

iyelik ilgi İyelik ilgi İyelik

BİZİM DİLİMİZ

ilgi İyelik

ÖYKÜNÜN YAZARINA

ilgi İyelik

HASRETİ DENİZLERİN

iyelik ilgi

TELEFON NUMARASI

iyelik

SİZİN BAŞARILARINIZ

ilgi İyelik

BENİM ÇANTAMDA

ilgi İyelik

EVİN ADRESİNİ

ilgi İyelik

SANATIN İLK İLKESİ

ilgi İyelik

4. İLĞİ ZAMİRİ -Kİ EKİ

İsim tamlamalarında tamlanan görevindeki ismin yerini tutan ve ilgi ekleri “-im, -in” eklerinden hemen sonra gelen “-ki” eki, ilgi zamiri -ki ekidir.

“Emre'nin babası gelmiş, **Ali'ninki** gelmemiş.” cümlesinde “Ali'nin babası” isim tamlamasında “babası” tamlananının yerini tutan ve “Ali'nin” isimdeki “-in” ilgi ekinden hemen sonra gelen “-ki” eki, ilgi zamiri -ki ekidir.

“**Bizimkiler**, bu hafta sonu dönecek.” cümlesinde “bizim arkadaşlarımız” isim tamlamasında “arkadaşlarımız” tamlananının yerini tutan ve “Bizim” sözcüğündeki “-im” ilgi ekinden hemen sonra gelen “-ki” eki, ilgi zamiri -ki ekidir.

Türkçede 3 ki vardır:

İlgi zamiri -ki eki Çekim ekidir. Sözcüğe bitişik yazılır.

Arabanın**kini** salona bırakmıştım.

Sıfat yapan -ki eki Yapım ekidir. Sözcüğe bitişik yazılır.

Balkondaki saksı **şağı** düştü.

Bağlaç “ki” Sözcükten ayrı yazılır.

Evden **çıkıyordum ki** telefon çaldı.

İlgi zamiri -ki eki ile sıfat yapan -ki eki şöyle ayırt edilir:

-ki ekinden hemen önce,

“-im, -in” tamlayan (ilgi) ekleri varsa “-ki” eki, ilgi zamiri -ki ekidir.

-ki ekinden hemen önce,

“-im, -in” tamlayan (ilgi) ekleri yoksa “-ki” eki sıfat yapan -ki ekidir.

Söyle de seninki masadakileri toplaşın.

İlgi zamiri -ki   Sıfat yapan -ki

SIRA SENDE

Aşağıdaki cümlede geçen “ki” seslerinin görevlerini belirtilen yerlere yazınız.

Öyle bir ev **ki** bizim**ki**, İstanbul'**daki** köşkler gibi.

5. EK FİİL (EK EYLEM) EKLERİ

a. Ek fiil eklerinden “-(i)di” eki, isimlere gelerek o isimleri cümlede yüklem yapar. Ek fiilin bilinen geçmiş zaman çekimi olan “-(i)di, kavramların ve varlıkların bilinen geçmişteki durumuna şahit olduğunu ifade eder.

“En çok sevdiği şey, **şiiirdi**.” cümlesinde “şiiir” sözcüğü, “-(i)di” ek fiil ekini alarak yüklem olmuştur.

“Hafta sonu, **gittiği tek yer sinemaydı**.” cümlesinde “sinema” sözcüğü, “-(i)di” ek fiil ekini alarak yüklem olmuştur.

b. Ek fiil eklerinden “-(i)miş” eki isimlere gelerek o isimleri cümlede yüklem yapar. Ek fiilin öğrenilen geçmiş zaman çekimi olan “-(i)miş, kavramların ve varlıkların öğrenilen geçmişteki durumunun başkasından duyulduğunu ifade eder.

“Bir köy okulunda **öğretmenmiş**.” cümlesinde “öğretmen” sözcüğü, “-(i)miş” ek fiil ekini alarak yüklem olmuştur.

“Sevdiği tek tatlı, fıstıklı **baklavaymış**.” cümlesinde “baklava” sözcüğü, “-(i)miş” ek fiil ekini alarak yüklem olmuştur.

c. Ek fiil eklerinden “-(i)se” eki isimlere gelerek o isimlerle yan cümle kurar ve yüklem gerçeğeşme şartını bildirir.

“Oyunun senaryosu güzel**se** hemen izleyelim.” cümlesinde “güzel” sözcüğü, “-(i)se” ek fiil ekini alarak izleme eyleminin gerçeğeşmesinin şartını bildirmiştir.

“Arayan Ayşe’**yse** ben konuşayım.” cümlesinde “Ayşe” sözcüğü, “-(i)se” ek fiil ekini alarak konuşma eyleminin gerçeğeşmesinin şartını bildirmiştir.

ç. Ek fiil eklerinden “-dır” eki isimlere gelerek o isimleri cümlede yüklem yapar. Ek fiilin geniş zamanıdır.

“En iyi dost, kitap**tır.**” cümlesinde “kitap” sözcüğü, “-dır” ek fiil ekini alarak yüklem olmuştur.

“O köy, bizim köyümü**zdür.**” cümlesinde “köy” sözcüğü, “-dır” ek fiil ekini alarak yüklem olmuştur.

Ek fiilin geniş zamanı olan “-dır” ek fiil eki 3. şahıslarda kullanılır ve bazen düşürülebilir. Ancak “-dır” ek fiil eki 1 ve 2. şahıslarda anlamını korumakla birlikte şekil değiştirir. 1 ve 2. şahıslarda isme getirilen şahıs ekleri ek fiilin de anlamını yüklenerek onları yüklem yapar ve bu şahıs ekleri şahıs eki olmaktan çıkıp ek fiil olur. Aşağıda kırmızı renkle yazılan ekler, ek fiilin geniş zaman ekidir.

Tekil 1. şahıs: Ben, öğrenci**im.** Çoğul 1. şahıs: Biz, öğrenci**iz.**

Tekil 2. şahıs: Sen, öğrenci**sin.** Çoğul 2. şahıs: Siz, öğrenci**siniz.**

Tekil 3. şahıs: O, öğrenci**dir.** Çoğul 3. şahıs: Onlar, öğrenci**dirler.**
O, öğrenci. Onlar, öğrenci**ler.**

SIRA SENDE

Aşağıda Attila İlhan’ın *Ben Sana Mecburum* şiirinden dizeler verilmiştir. **Dizeleri okuyunuz ve dizelerde kullanılan isim çekim eklerini belirleyerek adlarını yazınız.**

Adını mih gibi aklımda tutuyorum

iyelik eki - belirtme eki - iyelik eki - bulunma eki

Kötü rüzgâr saçlarını götürüyor

çoğul eki - iyelik eki - belirtme eki

Büyüdükçe büyüyor gözlerin

çoğul eki - iyelik eki

Ne vakit bir yaşamak düşünsem

İçimi seninle ısıtıyorum.

iyelik eki - belirtme eki - ilgi eki

Bu kurtlar sofrasında belki zor

çoğul eki - iyelik eki - bulunma eki

Haziranda mavi benekli çocuksun

bulunma eki - ek fiil eki

Ayıpsız fakat ellerimizi kirletmeden

çoğul eki - iyelik eki - belirtme eki

Ah seni bilmiyor, kimseler bilmiyor

belirtme eki - çoğul eki

Ne vakit bir yaşamak düşünsem

Bir şilep sızıyor ıssız gözlerinden

çoğul eki - iyelik eki - ayrılma eki

Sus deyip adınla başlıyorum

iyelik eki

Belki Yeşilköy’de uçağa biniyorsun

bulunma eki - yönelme eki

İçim sıra kımıldıyor gizli denizlerin

iyelik eki - çoğul eki - iyelik eki

Bütün ıslanmışsın tüylerin ürperiyor

çoğul eki - iyelik eki

Hayır, başka türlü olmayacak

Belki körsün kırılmışsın telaş içindesin

ek fiil eki - iyelik eki - bulunma eki - ek fiil

Ben sana mecburum sen yoksun

yönelme eki - ek fiil eki - ek fiil eki

B) FİİL ÇEKİM EKLERİ

1. HABER / BİLDİRME KİP EKLERİ

a. Görülen (Bilinen) Geçmiş Zaman Kipi “-dı, -di, -du, -dü, -tı, -ti, -tu, -tü”

Geçmiş zamana ait bir eylemin görüldüğünü, bilindiğini ya da gerçekleştiğinden emin olduğunu haber veren, bildiren eklerdir.

1. Tekil Kişi Çekimi: Dünyaca ünlü birkaç kitabı Türk okurları için **çevirdim**.
2. Tekil Kişi Çekimi: Kendi öykülerini yazmadan önce masalları **okudun**.
3. Tekil Kişi Çekimi: Seyahat fotoğrafı yarışması için fotoğraflar **çekt**i.
1. Çoğul Kişi Çekimi: Hâlimizden şikâyet etmemeye zamanla **alıştık**.
2. Çoğul Kişi Çekimi: Şiir okurken kendinizi kelimelerin sihriyle **biraktınız**.
3. Çoğul Kişi Çekimi: Çalışacak bir iş, yiyecek bir ekmek **aradılar**.

b. Duyulan (Öğrenilen) Geçmiş Zaman Kipi “-mış, -miş, -muş, -müş”

Geçmiş zamana ait bir eylemin başkasından duyulduğunu, öğrenildiğini ya da gerçekleştikten sonra fark edildiğini haber veren, bildiren eklerdir.

1. Tekil Kişi Çekimi: Sınavda birkaç soruda işlem hatası **yapmışım**.
2. Tekil Kişi Çekimi: Evden çıkarken bilgisayarı **kapatmamışsın**.
3. Tekil Kişi Çekimi: Sabah saatlerinde İstanbul'da fırtına **çıkmış**.
1. Çoğul Kişi Çekimi: Demek ki siz salona geldiğinizde biz **çıkmışız**.
2. Çoğul Kişi Çekimi: Odanın kapısının önünde bir anahtar **bulmuşsunuz**.
3. Çoğul Kişi Çekimi: Hiçbir zaman işin ticari tarafını **düşünmemişler**.

c. Şimdiki Zaman Kipi “-yor, -(i)yor, -(i)yor, -(u)yor, -(ü)yor” “-mekte, -makta”

Eylemin şu an yapıldığını, henüz tamamlanmadığını haber veren, bildiren eklerdir.

1. Tekil Kişi Çekimi: Akşam yemeği için misafirlere salata **hazırlıyorum**.
2. Tekil Kişi Çekimi: Çok yüksek sesle **konuşuyorsun**.
3. Tekil Kişi Çekimi: Kardeşim, bahçede arabasını **yıkıyor**.
1. Çoğul Kişi Çekimi: Öğrencilerle oyunumuzun provasını **yapıyoruz**.
2. Çoğul Kişi Çekimi: Raporları bir haftadır **inceliyorsunuz**.
3. Çoğul Kişi Çekimi: Odalarında kitaplarını **okuyorlar**.

ç. Gelecek Zaman Kipi “-ecek, -acak”

Eylemin gelecekte gerçekleşeceğini haber veren, bildiren eklerdir.

1. Tekil Kişi Çekimi: Uçaktan indiğimde size mesaj **yazacağım**.
2. Tekil Kişi Çekimi: Saat onda kardeşine **haber vereceksin**.
3. Tekil Kişi Çekimi: Kargonuz cumartesi günü adresinize **ulaşacak**.
1. Çoğul Kişi Çekimi: Hafta sonu Eymir Gölü'nde piknik **yapacağız**.
2. Çoğul Kişi Çekimi: Hepiniz her ay en az bir kitap **okuyacaksınız**.
3. Çoğul Kişi Çekimi: İstedikleri bir konuda onar dakika **konuşacaklar**.

d. Geniş Zaman Kipi “-r, -(e)r, -(a)r, -(ı)r, -(i)r, -(u)r, -(ü)r”

Her zaman tekrarlanan eylemleri haber veren, bildiren eklerdir.

1. Tekil Kişi Çekimi: İnsanlarla konuştuğunda kişiliklerini **anlarım**.
2. Tekil Kişi Çekimi: Ödevlerini hep zamanında **yapar**sın.
3. Tekil Kişi Çekimi: Yazları mutlaka yurt dışına **gider**.
1. Çoğul Kişi Çekimi: Hafta sonları futbol maçlarını **izleriz**.
2. Çoğul Kişi Çekimi: Büyüklerinize saygılı **davranırsınız**.
3. Çoğul Kişi Çekimi: Tüm çocuklar bu saatte **uyur**.

2. DİLEK / TASARLAMA KİP EKLERİ

a. Gereklilik Kipi “-meli, -malı”

Bir eylemin yapılmasının gerekli ya da zorunlu olduğunu bildiren eklerdir.

1. Tekil Kişi Çekimi: Kariyerim için İngilizce ve Fransızca **öğrenmeliyim**.
2. Tekil Kişi Çekimi: Geçmişine sahip çıkıp kendine **güvenmelisin**.
3. Tekil Kişi Çekimi: Yeni evine taşınmadan önce duvarları boya**mali**.
1. Çoğul Kişi Çekimi: En iyiyi göstermek için bu maçı **kazanmalıyız**.
2. Çoğul Kişi Çekimi: Bir lider olarak kendinizi doğru **anlatmalısınız**.
3. Çoğul Kişi Çekimi: Şairler artık yeni ve farklı sözler **söylemeliler**.

Gereklilik kipi ekleri, **olasılık** anlamı da katabilir.

Bu kadar bilgili olduğuna göre çok okuyor **olmalı**.

b. Şart Kipi “-se, -sa”

Bir eylemin gerçekleşmesinin koşula bağlandığını ya da istendiğini bildiren eklerdir.

1. Tekil Kişi Çekimi: Şimdi deniz kenarında güneşin batışını **izlesem**.
2. Tekil Kişi Çekimi: Ben kitap okurken sen de biraz **uyusan**.
3. Tekil Kişi Çekimi: Sürpriz yapıp bir mektup **yazsa** çok mutlu oluruz.
1. Çoğul Kişi Çekimi: Neler yaşadığımızı **anlatsak** bize inanırlar.
2. Çoğul Kişi Çekimi: Okumanın faydasını **bilseniz** kitap okurdunuz.
3. Çoğul Kişi Çekimi: Bu köyde bir hafta **kalsalar** gitmeyi hiç istemezler.

c. İstek Kipi “-e, -a, -eli, -alı”

İstenen, dilenen eylemleri bildiren eklerdir. 2 ve 3. kişi çekimlerinin kullanımı yaygın değildir.

1. Tekil Kişi Çekimi: Biraz **nefes alayım** deyip sokağa çıktı.
2. Tekil Kişi Çekimi: Arkadaşının kalbini **incitmeyesin** sakın.
3. Tekil Kişi Çekimi: Köydeki herkese **haber vere**.
1. Çoğul Kişi Çekimi: Bahçeye hep beraber ağaç **dikelim**.
2. Çoğul Kişi Çekimi: **Mutlu olasınız** diye her şeyi yapıyoruz.
3. Çoğul Kişi Çekimi: Size orada iyi **bakalar** yoksa çok üzülürüz.

ç. Emir Kipi “Kip eki yoktur, çekimi kişi ekleriyle yapılır, 1. kişilerin emir kipi çekimi yapılmaz.”

Yapılması istenen eylemleri emir biçiminde bildiren eklerdir.

1. Tekil Kişi Çekimi: ----
2. Tekil Kişi Çekimi: Bu kitabı mutlaka **oku**.
3. Tekil Kişi Çekimi: Misafir gelene kadar sofrayı **hazırlasın**.
1. Çoğul Kişi Çekimi: ----
2. Çoğul Kişi Çekimi: Biz çıkana kadar aşağıda **bekleyin**.
3. Çoğul Kişi Çekimi: Şikayetlerini ilgili makama **bildirsinler**.

3. ŞAHIS (KİŞİ) EKLERİ

Eylemin **sahibini** bildiren eklerdir. Tekil 3. kişi çekiminde şahıs eki yoktur.

Şahıs ekleri, eklendiği fiilin son harfinin ünlü veya ünsüz olmasına göre farklılık gösterir.

1. Tekil Kişi Eki: Okur**um** Okud**um**
2. Tekil Kişi Eki: Okur**sun** Okud**un**
3. Tekil Kişi Eki: Okur Okudu
1. Çoğul Kişi Eki: Okur**uz** Okud**uk**
2. Çoğul Kişi Eki: Okur**sunuz** Okud**unuz**
3. Çoğul Kişi Eki: Okur**lar** Okud**ular**

4. OLUMSUZLUK EKLERİ “-me, -ma”

Eylemlere olumsuzluk anlamı veren eklerdir:

Dünyaca ünlü birkaç kitabı Türk okurları için **çevirmedi**m.

Sınavda hiçbir soruda işlem hatası **yapmamış**ım.

Akşam yemeği için misafirlere yağlı yemekler **hazırlamıy**orum.

Uçakta olacağımdan size mesaj **yazmayacağ**ım.

İnsanlar sustukça kişiliklerini **anlam**am.

Kariyerim için Çince **öğrenmemeliy**im.

Geniş zaman kipinin 1. kişi olumsuz çekimlerinde geniş zaman kipi eki düşer, olumsuzluk eki getirilir ve 2 ve 3. kişi olumsuz çekimi -mez, -maz ekleriyle yapılır.

İzlerim	İzle mem
İzlersin	İzle mez sin
İzler	İzle mez
İzleriz	İzle meyiz
İzlersiniz	İzle mez sünüz
İzlerler	İzle mez ler

5. EK FİİL (EK EYLEM) EKLERİ

a. Ek fiil eklerinden “-(i)di, -(i)miş, -(i)se” ekleri, basit çekimli fiillere gelerek o fiilleri birleşik çekimli fiil yapar.

Basit çekimli fiiller:	FİİL + KİP EKİ
Birleşik çekimli fiiller:	FİİL + KİP EKİ + İDİ (Hikâye birleşik zamanı) FİİL + KİP EKİ + İMİŞ (Rivayet bileşik zamanı) FİİL + KİP EKİ + İSE (Şartlı bileşik zaman)

“Odasında kitap okuyordu.” cümlesinin yüklemi olan “çıkıyordu” eyleminde “çıkıyor” basit çekimli fiili, “-(i)di” ek fiil eki getirilerek birleşik çekimli fiil yapılmıştır. Çekimi için “Çık- fiilinin şimdiki zamanının hikâyesi veya hikâye birleşik çekimi” denir.

“Haftada bir gün tiyatroya gidermiş.” cümlesinin yüklemi olan “gidermiş” eyleminde “gider” basit çekimli fiili, “-(i)miş” ek fiil eki getirilerek birleşik çekimli fiil yapılmıştır. Çekimi için “Git- fiilinin geniş zamanının rivayeti veya rivayet birleşik çekimi” denir.

“İnsan konuşacaksa sözlerine dikkat etmelidir.” cümlesinde “konuşacaksa” eyleminde “konuşacak” basit çekimli fiili, “-(i)se” ek fiil eki getirilerek birleşik çekimli fiil yapılmıştır. Çekimi için “Konuş- fiilinin gelecek zamanının şartı veya şartlı birleşik çekimi” denir.

b. Ek fiil eklerinden “-(i)dir” ek, basit çekimli fiilleri, birleşik çekimli fiil yapmaz. Fiillere “olasılık” ya da “kesinlik” anlamı katar.

“Sınav bitmiştir, kalemlerinizi bırakınız.” cümlesinin yüklemelerinden biri olan “bitmiştir” eyleminde “bitmiş” basit çekimli fiili, “-(i)dir” ek fiil eki getirilmiş olsa da birleşik çekimli fiil olmamıştır. “Bitmiştir” fiili, basit çekimli fiildir ve cümleye kesinlik anlamı katmıştır.

“Arkadaşım eve varmıştır.” cümlesinin yüklemi olan “varmıştır” eyleminde “varmış” basit çekimli fiili, “-(i)dir” ek fiil eki getirilmiş olsa da birleşik çekimli fiil olmamıştır. “Varmıştır” fiili, basit çekimli fiildir ve cümleye olasılık anlamı katmıştır.

SIRA SENDE

Aşağıda Arif Nihat Asya'nın *Bayrak* şiiri verilmiştir. Dizeleri okuyunuz ve dizelerde geçen altı çizili sözcüklerde kullanılan çekim eklerini belirleyerek adlarını yazınız.

BAYRAK

Ey mavi göklerin beyaz ve kızıl süsü

çoğul, ilgi iyelik

Kızıllığında ısındık

görülen geçmiş zaman, şahıs eki

Kız kardeşimin gelinliği, şehidimin son örtüsü

iyelik, ilgi iyelik iyelik, ilgi iyelik

Dağlardan çöllere düşüğümüz gün

çoğul, ayrılma çoğul, yönelme

Işık ışık, dalga dalga bayrağım

iyelik

Gölgene sığındık

iyelik, yönelme görülen geçmiş zaman, şahıs

Senin destanını okudum, senin destanını yazacağım

ilgi iyelik, belirtme gelecek zaman, şahıs eki

Ey şimdi süzcün, rüzgârlarda dalgalı

çoğul, bulunma

Sana benim gözümle bakmayanın

yönelme ilgi iyelik olumsuzluk, ilgi

Barışın güvercini, savaşın kartalı

ilgi iyelik ilgi iyelik

Mezarını kazacağım

iyelik, belirtme gelecek zaman, şahıs eki

Yüksek yerlerde açan çiçeğim

çoğul, bulunma iyelik

Seni selâmlamadan uçan kuşun

belirtme ilgi

Senin altında doğdum

iyelik, bulunma görülen geçmiş zaman, şahıs

Yuvasını bozacağım

iyelik, belirtme gelecek zaman, şahıs eki

Senin altında öleceğim

gelecek zaman, şahıs

Dalgalandığın yerde ne korku, ne keder

iyelik bulunma

Tarihim, şerefim, şiiirim, her şeyim

iyelik iyelik iyelik

Gölgende bana da, bana da yer ver

iyelik, bulunma yönelme

Yeryüzünde yer beğen

bulunma

Sabah olmasın, günler doğmasın ne çıkar

olumsuzluk, şahıs çoğul olumsuzluk, şahıs

Nereye dikilmek istersen

yönelme geniş, ek fiil, şahıs

Yurda ay yıldızının ışığı yeter

bulunma iyelik, ilgi iyelik geniş zaman

Söyle, seni oraya dikeyim

yönelme istek, şahıs

Savaş bizi karlı dağlara götürdüğü gün

çoğul, yönelme

YAPIM EKLERİ

Yapım ekleri, eklendikleri sözcüklerin anlamını değiştirir ve eklendikleri sözcüklerden yeni sözcükler türetir.

Bazı yapım ekleri eklendikleri sözcüklerin türünü de değiştirir.

Yapım ekleri dörde ayrılır:

1. **İsimden İsim Yapım Ekleri:** Anlam değiştirir, tür değiştirmez. Akıllı
2. **İsimden Fiil Yapım Ekleri:** Anlam değiştirir, tür değiştirir. Birik-
3. **Fiilden İsim Yapım Ekleri:** Anlam değiştirir, tür değiştirir. Yazıcı
4. **Fiilden Fiil Yapım Ekleri:** Anlam değiştirir, tür değiştirmez. Güldür-

UYARI

1 yapım eki almış sözcük, **gövde** durumundadır.

Birden fazla yapım eki almış sözcük **gövdeden türemiş** durumundadır.

“Tanık olduğumuz olaylar bizi buraya getirdi.” cümlesinde “tanık” sözcüğü, bir yapım eki aldığı için gövde durumundadır. Sözcüğün kökü “tanı-“ fiil kökü, gövdesi “tanık” isim gövdesidir. Bu sözcük için, sözcüğün köküyle gövdesi türdeş değil, denir.

tanı - k

Fiil Yapım
Kök Eki

“Bizler için yaşam çalışmaktan ibaretti o yıllar.” cümlesinde “yaşam” sözcüğü, birden fazla yapım eki aldığı için gövdeden türemiş durumundadır. Sözcüğün kökü “yaş-“ isim kökü, gövdesi “yaşa-“ fiil gövdesidir. Bu sözcük için, sözcüğün köküyle gövdesi türdeş değil, denir.

yaş - a - m

İsim Yapım Yapım
Kök Eki Eki

SIRA SENDE

Aşağıda Ahmet Muhip Dranas'ın *Olvido* şiirinden dizeler verilmiştir. **Dizeleri okuyunuz ve dizelerde geçen altı çizili sözcüklerdeki ekleri belirleyerek adlarını yazınız.**

Ya sen! Ey sen! Esen dallar arasından

fiye çoğul iyelik, ayrılma

Bir parıltı gibi görünüp kaybolan

fiye fiye

Ne istersin benden akşam saatinde?

kip eki, şahıs eki ayrılma iyelik, bulunma

Bir gülüşü olsun görülmemiş kadın,

fiye, iyelik şahıs eki fiye, olumsuzluk, fiye

Nasıl ölümsüzsün aynasında aşkın;

fiye, iye, şahıs eki iyelik, bulunma ilgi

Hatıraların bu uyanma vaktinde

çoğul, ilgi fiye iyelik, bulunma

Sensin hep, sen, esen dallar arasından.

şahıs eki fiye iyelik, ayrılma

1. Evliya Çelebi'nin eserinden kendisinin kişisel niteliklerine ilişkin fikirler edinmemiz mümkündür. Bilgiye doymayan ve hep daha çok bilginin peşinden koşan bir âlim olduğunu anlayabilmemiz hiç de zor değil. Bize kattıkları için kendisine sonsuz teşekkür etmesek sizce de haksızlık olmaz mı?

Yukarıdaki numaralanmış sözcüklerden hangisi birden çok çekim eki almamıştır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

2. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir varlığın ki-me veya neye ait olduğunu gösteren bir ek kullanılmamıştır?

- A) İyi kitaplar okumak, geçmiş yüzyılların en iyi insanlarıyla sohbet etmek gibidir.
B) Yaşlanmanın yüzümüzden çok aklımıza buruşukluklar getireceğinden korkarım.
C) Mutluluk, bizi zorlayan kadere karşı kazanılan büyük zaferlerdendir.
D) Başkalarının mutluluğundan kendine pay çıkaran insan, en mutlu insandır.
E) Her insan kendi hayatını kurtarmak için hayatını tehlikeye atma hakkına sahiptir.

3. İlyazları sevmiyoruz artık, yaşlandık da ondan mı Aşkımızı seyrediyoruz sanki uzaktan Oysa yok biten bir şey aramızda, yok da Hep aynı kalmıyor ki yakın duygular Demiştin bunları bir bir, anımsıyorum Mutlu da olsa insan mutsuz da Her an yeniden doğurmuş kendini

Bu dizelerdeki numaralanmış sözcüklerden hangisi hem yapım eki hem çekim eki almamıştır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

4. Milano İtalya'nın kuzeyinde yer alan ve genelde gelir düzeyi yüksek kişilerin yaşadığı bir yer olarak bilinir. Bu nedenle Avrupa'nın ve dünyanın jet sosyetesi seyahat ve alışveriş planlarına bu şehri mutlaka dâhil ederler. Yaklaşık bir saat mesafede-ki trenle ulaşımı çok rahat olan Como Gölü yine bütün bu zenginlik ve ihtişamdan nasibini almış bir doğa harikasıdır.

Bu parçadaki numaralanmış sözcüklerden hangisi "belirtme durum eki" almıştır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

5. Türkçe sözcüklerde yapım ekleri, çekim eklerinden önce gelir.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu kurala uymayan bir sözcük kullanılmıştır?

- A) Başlattığı projede başarı sağlayabilmek için yardım alabileceği tüm kapıları çaldı.
B) Bir insanın gerçek mutluluğu, attığı her adımda kendinden emin olmasıdır.
C) Geçtiğimiz günlerde, o sanatçının şiirleriyle anıldığı bir programa denk geldim.
D) Hayatın boyunca doğruluktan ayrılmazsan tüm güzellikler seninle birlikte yürür.
E) Cumartesi günleri, mahallelerindeki sokak hayvanlarını beslemeyi ihmal etmiyorlardı.

6. Aşağıdaki dizelerde geçen altı çizili sözcüklerden hangisinin aldığı yapım eki eklendiği sözcüğün türünü değiştirmemiştir?

- A) Sussak da hiç konuşmasak da sözlerin senin Açık denizler gibidir zaten elimde
B) Böyle eskitemiş de olsa bu kalbi Minesi çatlamış bir diş gibi durduracağım karşısında
C) Görüyorsun ya bir sevdayı büyütüyoruz seninle Sana değiniyorum, sana ısıniyorum, bu o değil
D) İçinden doğru sevdim seni Bakışlarından doğru sevdim de
E) Dağılmış pazar yerlerine benziyor şimdi istasyonlar Ve dağılmış pazar yerlerine memleket

7. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "üçüncü çoğul iyelik eki" almış bir sözcük kullanılmıştır?

- A) Bu kardeş sanatçıların annelerine birlikte yazdığı şiir, hiçbir kitapta yok.
- B) Peyami Safa bazı romanlarını kendi adıyla değil "Server Bedii" takma adıyla okuyuculara ulaştırmıştır.
- C) Şiirlerinde ölüm temasını sıklıkla işleyen Cahit Sıtkı Tarancı'nın anlatmak istediği şey belki de yaşamın güzelliğidir.
- D) Atatürk Lisesinde, Attila İlhan ve arkadaşları tarafından çıkarılan Mavi dergisi, edebiyat için oldukça önemlidir.
- E) Bir toplumun yıllar sonra pişmanlık duyacağı bugünkü yanlışları, çocuklarımızın geleceğini olumsuz etkiliyor.

8. Nicedir edebiyat dünyasında yer edinmeye çalışan bazı insanların maalesef ki kendilerine ait bir tek düşünceleri bile yok.

Aşağıdaki hangisinde bu cümledeki altı çizili sözcüğün aldığı ekle aynı işlevde bir ek kullanılmıştır?

- A) Ne kadar eksik yönü olursa olsun her iş güzeldir.
- B) Yazın onunla, kısa da olsa, bir mavi yolculuğa çıkmayı düşünüyoruz.
- C) Nisanın ortasında bizim memleket yemyeşil olmuştur.
- D) Bahçıvan, bahçede bazı otları tek tek yoldu.
- E) Çocuğun yanında bir adam duruyordu, onu hemen tanıdı.

9. Bilimsel çalışmalar, görsel algı sırasında beynin dil ile ilgili kısımlarının da etkinleştiğini gösteriyor. Dikkatimizi nereye yönlendireceğimizi, konuştuğumuz diller belirliyor. Hatta kelimelerin telaffuz edilmediği durumda bile farklı dilleri bilen insanların gözleri farklı biçimlerde hareket ediyor.

Bu parçadaki numaralanmış sözcüklerden hangisi isim çekim eklerinden birini almamıştır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

10. Cumhuriyet Dönemi yazınımızın en önemli adlarından Oktay Akbal'ın kitapları yeniden okur önünde. Önce romanları özenli baskılarla okura sunuldu. Öykülerinden ilk öbek *Önce Ekmekler Bozuldu* ikinci öbek de *Yalnızlık Bana Yasak* adıyla yayımlandı. Arkası da gelecektir elbet. Akbal'ın roman, öykü, öykücük, anı, günlük, gezi, röportaj, deneme, fıkra gibi farklı farklı türlerde yapıtlar verdiğini unutmayalım.

Bu parçadaki altı çizili sözcüklerden hangileri hem iyelik hem de ad durum eki almamıştır?

- A) I ve II B) II ve III C) II ve IV
D) I ve IV E) IV ve V

11. Bir gece sevgi duvarını aştık

Düşüğüm yer öyle açık seçik ki

Başucumda bir sen varsın bir de evren
Saymıyorum gökteki yıldızları

Yalnızlığım benim çoğul türkülerim

Ne kadar yalansız yaşarsak o kadar iyi

Bu dizelerdeki altı çizili sözcüklerden hangisi yapım eki almamıştır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

1. "-in,-in" eki aşağıdaki cümlelerin hangisinde diğerlerinden farklı bir işlevde kullanılmıştır?

- A) Bir bakışın içinde sadece benim anlayabileceğim duygular barındırıyor.
 B) Âşığın gönlündeki yaraya hiçbir tabip şimdiye kadar derman bulamamış.
 C) Sevginin gücüne inananlar aşılmaz denen nice dağları geride bırakmışlardır.
 D) Dünyanın derdi bitmez derler, umutla yaşamaktan başka bir şey gelmez elden.
 E) Dağların simsiyah dumanına aldanma, gelecektir güzel günler eğer sen de inanırsan.

2. Yazı, insanın sözü olmasının bir sonucuysa internet ortamı da bir yazara duygularını, izlenimlerini okuruna anında ulaştırma imkânını verir.

Bu cümledeki altı çizili sözcükte aşağıda verilenlerden hangisi yoktur?

- A) Üçüncü tekil iyelik eki
 B) Fiilden fiil yapım eki
 C) Fiilden isim yapım eki
 D) İsimden fiil yapım eki
 E) İsimden isim yapım eki

3. "-mış, -miş" eki aşağıdaki cümlelerin hangisinde diğerlerinden farklı bir işlevde kullanılmıştır?

- A) Ahmet Hamdi Tanpınar, şiir üzerine düşünmüş ve bu konuda pek çok yazı yazmış bir sanatçidir.
 B) Hayatın içinden süzdüklerini okuyucuyu bazen hüzünlendirecek bazen gülümsetecek şekilde anlatmış.
 C) Dostoyevski sadece yaşadığı dönemde değil kendinden sonraki dönemlerde de adından söz ettirmiştir.
 D) Romanlarının uzun ve sıkıcı tasvirlerle başlaması, o sanatçıdan uzaklaştırmış macera romanları seven okuyucuları.
 E) Bir şiirin başka bir dile bire bir aktarımı mümkün değildir, diyerek bu konuda farklı düşünenlerin yollarını tıkamıştır.

4. (I) Edebiyat, insana hayat karşısında bir birikim ve bilinç aktarır. (II) Yaşananları yorumlar, gelecek tasarımında bulunur. (III) Okuru uyarır, sarsar ve yüce, erdemli duygulara çağırır. (IV) Edebiyatçının üretim aşamasında böyle bir niyeti olmasa bile sonuç budur. (V) Çünkü edebiyat kişisel olarak üretilir ama toplumsal olarak tüketilir.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) I. cümlede durum eki almış sözcükler vardır.
 B) II. cümlede tüm sözcükler yapım eki almıştır.
 C) III. cümlede iyelik eki almış sözcük yoktur.
 D) IV. cümlede tamlayan eki ve tamlanan eki kullanılmıştır.
 E) V. cümlede fiil çekim eki almış sözcük yoktur.

5. İzini sür yolun, acının ormanı büyütür insanı
 Vakit geniştir, ufuk sandığından daha yakın
 Acıyla geçtiğim yoldan geçiyorsun
 Ustası olacaksın içine gerdiğin tellerin
 Hangi sızıyla titrer içinde, hangi sesle
 Büyük bir aşk, hangi sesle ölür, bileceksin

Bu dizelerde aşağıda verilenlerin hangisi yoktur?

- A) İsimden isim yapım eki
 B) Fiilden isim yapım eki
 C) Tamlayan eki
 D) Yaklaşma hâli eki
 E) Şahıs eki

6. Türk televizyonlarının çok beğenilen dizileri arasında yer alan Süper Baba ve Yedi Numara uzun bir aradan sonra izleyicilerin isteğiyle ekranlardaki yerini aldı.

Bu cümledeki altı çizili sözcükle ilgili olarak

- I. İlgi zamiri -ki eki almıştır.
 II. Hem yapım eki hem çekim eki almıştır.
 III. Gövdeden türemiş bir sözcüktür.
 IV. Birden çok çekim eki almıştır.

yargılarından hangileri doğrudur?

- A) I ve II   B) I ve III   C) II ve III
 D) II ve IV   E) III ve IV

7. I
Hasret bir şey değil ela gözlüm
Ömrümüz böyle olmamalıydı
Hep aşkta durmalıydı çağımız
Sevdayı mısra mısra değil
Ömrümle yaşamalıydım
II
Yazık sevgime diyor birisi
Güzel yüzlü çocuğun bile
O kadar korunmuş bir yazı yoktu
Sevgim acıyor
Kim beni sevse
- Aşağıda verilenlerden hangisi numaralanmış dizeler için ortak değildir?**
- A) Ek fiil B) Tamlanan eki
C) Kip eki D) Belirtme hâli eki
E) İsimden isim yapım eki

8. (I) Yaratıcılık donanımı, yazın ve sanat kuramcıları arasında çok tartışılmış konulardan biridir. (II) Yazıların içine doğdukları toplumsal ortama, o ortamı belirleyen etkenlere değin değişik yönleriyle ele alınmıştır. (III) Bu, çok tartışılmış, çok didiklenmiş konuda yeni yorumlar yapmak oldukça güç. (IV) Bu konuda taze şeyler söylenemeyeceğinin ayırındayım. (V) Yine de derinleştirici değil ama sergileyici bir yaklaşımla bu kavramı konuşmak istiyorum.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) I. cümlede ayrılma hâli eki tamlanan eki yerine kullanılmıştır.
B) II. cümlede gövdeden türemiş birden fazla sözcük kullanılmıştır.
C) III. cümlede "-miş" eki fiil çekim eki olarak kullanılmıştır.
D) IV. cümlede "-ım" eki ek fiil olarak kullanılmıştır.
E) V. cümlede belirtme hâli ekini almış sözcük kullanılmıştır.

9. Öldük, ölümden bir şeyler umarak
I
Bir büyük boşlukta bozuldu büyü
II
Nasıl hatırlamazsın o türküyü
III IV
Yok bize arayan, soran kimsemiz
Öylesine karanlık ki gecemiz
V
Ha olmuş ha olmamış pencерemiz
Bu dizelerdeki numaralanmış sözcüklerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?
- A) I. sözcük birden fazla yapım eki almıştır.
B) II. sözcük sestese köklüdür.
C) III. sözcük birden fazla çekim eki almıştır.
D) IV. sözcük yükleme hâli eki almıştır.
E) V. sözcük hem yapım eki hem çekim eki almıştır.

10. Shakespeare'in on altıncı yüzyılın başlarında kaleme aldığı düşünülen 154 adet sonesinin ana konusu sevgidir. Sonelerin arasında en ünlüsü, sadeliği ve dizelerinin güzelliği ile 18'inci sone olarak bilinir.
III
Şair, sevgisini bir yaz günüyle karşılaştırır. Shakespeare'in mecazi dil kullanımı zihnimizde canlı resimler oluşturur.
IV V

Bu parçadaki numaralanmış sözcüklerden hangisi yapım eki almamıştır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

11. Günümüzde salgın hastalıkları bir felaket biçiminde yorumlayan pek çok romanın distopik olduğunu söyleyebiliriz. Bunun nedeni, bilim ve teknolojinin her şeyin üstesinden geleceği düşüncesinin yaygın olduğu bir çağda esrarengiz, üstesinden gelinmeyen bir virüsle karşılaşılmasıdır. Tam da bu nedenle yaşadığımız gerçeklik bugün distopik geliyor bize.

Bu parça ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Birden fazla yapım eki almış sözcük vardır.
B) Bir sözcük önce iyelik eki, sonra ilgi eki almıştır.
C) Şahıs eki almış birden fazla sözcük vardır.
D) İlgi zamirine yer verilmemiştir.
E) Tamlanan eki ve durum eki almış sözcük vardır.

SÖZCÜĞÜN YAPISI

Yapısı bakımından sözcükler 3'e ayrılır:

BASİT SÖZCÜK

Yapım eki almamış, birden çok sözcüğün bir araya gelmesiyle oluşmamış sözcükler yapıca basittir:

ev, kalemim, gözümden, yazdılar, gülecekmiş...

TÜREMİŞ SÖZCÜK

En az 1 yapım eki almış, birden çok sözcüğün bir araya gelmesiyle oluşmamış sözcükler yapıca türemiştir:

simitçi, patladı, yayıncı, yazdırdılar, güldürecekmiş...

BİRLEŞİK SÖZCÜK

Birden çok sözcüğün bir araya gelmesiyle oluşmuş sözcükler yapıca birleşiktir.

Birleşik isimler : Akdenizli, buzdolabı, akbaba, çekyat, gecekondu...

Birleşik fiiller : Terk et-, kaybol-, mest eyle-, namaz kıl-... (Yardımcı eylemle kurulan birleşik fiiler)
Yazabil-, çözüme-, çözüver-, düşeyaz-, bakadur-, donakal-, süregel-... (Kurallı birleşik fiiler)
Gözden düş-, fikir al-, karar ver-, güven ver-... (Anlamca kaynaşmış birleşik fiiler)

SIRA SENDE

Aşağıda Orhan Veli Kanık'ın "Anlatamıyorum" şiirinden dizeler verilmiştir. Dizeleri okuyunuz ve dizelerde geçen altı çizili sözcüklerin yapısını belirleyerek yazınız.

Ağlasam sesimi duyar mısınız,

basit basit basit

Mısralarımda;

basit

Dokunabilir misiniz,

birleşik

Gözyaşlarıma, ellerinizle?

birleşik basit

Bilmezdim şarkıların bu kadar güzel,

basit basit basit

Kelimelerinse kifayetsiz olduğunu

türemiş

Bu derde düşmeden önce.

türemiş

Bir yer var, biliyorum;

basit

Her şeyi söylemek mümkün;

türemiş

Epeyce yaklaşmışım, duyuyorum;

basit

Anlatamıyorum

birleşik

SIRA SENDE

Aşağıdaki yargıları okuyunuz, yargının başında belirtilen yere yargı doğruysa (D), yanlışsa (Y) yazınız.

- D** 1. “İnsanlar yaşadıkları yerlere göre farklı kültür özellikleri gösterebilir.” cümlesinde altı çizili sözcük gövdeden türemiştir.
- Y** 2. “Bazı sanat akımları sanatın çözümlenmesi neticesinde eserlerin gizeminin yok olacağını düşünür.” cümlesinde altı çizili sözcük önce ilgi eki sonra iyelik eki almıştır.
- Y** 3. “Kitaplarla içli dışlı olan her insan bilir ki bazı kitaplar vardır, hayatınızı değiştirir.” cümlesindeki altı çizili sözcüğün kökü, kökteş kök özelliği göstermektedir.
- D** 4. “Her romanda derinlere gizlenmiş de olsa yazarın hayatının etkileri vardır.” cümlesindeki altı çizili sözcük yalın hâldedir.
- D** 5. “Bu kitapta dallanıp budaklanan olaylar olmayacak, yalnızca empati kurmakta zorlanacaksınız.” cümlesindeki altı çizili sözcük hem yapım eki hem çekim eki almıştır.
- D** 6. “Bir üsluptan diğerine bir keman virtüözünün göz kamaştırıcı ustalığıyla geçmesi dehasının ispatı olarak görülür.” cümlesindeki altı çizili sözcük fiil çekim eklerinden birini almıştır.
- Y** 7. “Üslubunu öyle kurmalı ki sanatçı diğerlerinininkinden farklı bir yere sahip olsun.” cümlesindeki altı çizili sözcük sıfat yapan “-ki” ekini almıştır.
- D** 8. “Kitaplarından gündelik hayata ilişkin, yaşamımı ve dünyayı daha kolaylaştıracak kimi ipuçları edindim.” cümlesindeki altı çizili sözcük önce çekim eki sonra yapım eki almıştır.
- Y** 9. “Duygusal ve ruhsal gerilimi, okurun okudukça geçireceği başkalaşımı, bütün bu şiirler ve romanlar bir bakıma en aza indirgiyordu.” cümlesindeki altı çizili sözcük ek fiilin rivayeti ile çekimlenmiştir.
- D** 10. “Romanlarda olduğu gibi öykülerde de Anadolu’ya, halkın yaşayışına eğilme ağırlık kazanmaya başlamıştır.” cümlesindeki altı çizili sözcük birden fazla isim çekim eki almıştır.
- Y** 11. “Hiçbir yazar yeni kaynaklardan beslenmeden kendi kabından taşamaz.” cümlesindeki altı çizili sözcük yapısı bakımından basittir.
- D** 12. “Büyük sanatçıların yapıtlarına bakınız, onlarda yaşamın acısıyla tatlısıyla ele alındığını görürsünüz.” cümlesindeki altı çizili sözcük şahıs eki almıştır.
- D** 13. “Çok farklı konuları ele alan iki sanatçı aynı toplumda zirveye ulaşabiliyorsa bu özgünlüğün zaferidir.” cümlesinde isimden isim yapan yapım eki almış birden fazla sözcük kullanılmıştır.
- D** 14. “Sanatına kendi imzasını atabilen her sanatçıda eskiye bakan bir taraf vardır.” cümlesinde basit, türemiş ve birleşik sözcükler bir arada kullanılmıştır.
- Y** 15. “Tiyatrolarında kullandığı dil, halkın dilinden izler taşıyordu.” cümlesindeki altı çizili sözcük, yapıca türemiştir ve basit çekimlidir.

1. Gidip bir kapıya kadar sıkıntılı
I II

Yerde kımıldayan bir bohça

III

Görüvermeleriniz

IV

Yaşar bir şeyler içinde

V

Bu dizelerdeki numaralanmış sözcükler için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) I. sözcük basit yapıli bir sözcüktür.
B) II. sözcük türemiş yapıli bir sözcüktür.
C) III. sözcük birden fazla yapım eki almıştır.
D) IV. sözcük birleşik yapıli bir sözcüktür.
E) V. sözcük basit yapıli bir sözcüktür.

2. Aşağıdaki cümlelerde geçen altı çizili sözcüklerden hangisi yapıca ötekilerden farklıdır?

- A) Biliyorum senin de için sızlıyor.
B) Umutsuzca bir mucize bekliyor.
C) Zamanla insanın adı bile soluyor.
D) Günlerim hep birbirine benziyor.
E) İnsan eskisi gibi olmayı özlüyor.

3. Geceleri korkulu yollara gittiniz mi

I

Biz çok şeyi pek kısa geçiyoruz

II

Limanda bilinen gemiler oysa açıklardadır

III

Kullanırız bir sözü ama hangi anlamda

IV

V

Bu dizelerdeki numaralanmış sözcüklerden hangisi yapıca ötekilerden farklıdır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

4. Aşağıdaki dizelerin hangisindeki altı çizili sözcük, yapıca ötekilerden farklıdır?

- A) Yorgun sular üstünde beyaz bir yelken ilerliyordu
B) Dön şimdi altın semâli beldelerin gamlı yolcusu
C) Bir kürek darbesi titretti o gördüğün cansız denizi
D) Sindi kaldı kalbimde bütün matemi bir sisli kışın
E) Karanlığın benzini koyu bir gölge gibi sarmıştı

5. Aşağıdaki dizelerde geçen altı çizili sözcüklerden hangisi yapıca ötekilerden farklıdır?

- A) Aşk nedir, bilmiyorsan gecelere sor
Şu sararmış yüzlere, şu kupkuru dudaklara sor
B) Soğuk ve şehirler arası otobüslerde
Vazgeçtim çocuk olmaktan
C) Bir bestenin engin sesi yükseldi Boğaz'dan
Aksetti uyanmış tepelerden sırasıyla
D) Dizlerinden aşağı iki ayağını götüren bir gülle
Neferimizi, harpten alkoymaya kifayet etmiyor
E) Elverir ki bir gün bana, derinden
Ta derinden bir gün bana gel desin

6. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bütün sözcükler türemiştir?

- A) Sözlüklere daldığım zamanlar, benim için harikuladedir.
B) Birkaç ciltle sınırlı sözlükler, asla dilin kendisi değildir.
C) Sözlükler, sonsuzluğa uzanan milyonlarca örnek barındırır.
D) Kelimeler arasındaki örgü, işte burada kendini gösteriyor.
E) Sınıftaki öğrenciler, yanlış yaptıkları soruları tartışıyorlardı.

7. Türkçede birleşik eylemlerden bazıları ad soylu bir sözcükle yardımcı eylemlerin bir araya gelmesiyle oluşur.

Aşağıdakilerin hangisinde bu tanıma örnek olabilecek bir birleşik eylem kullanılmıştır?

- A) Bir sürü malı olmasına karşın eski püskü bir hırkayla dolaşan bir varyemezdi o.
 B) Ben, bir parçası eksik olduğundan bir türlü tamamlanamayan bir yapbozdum.
 C) İşte yine gördük ki yüzyıllık gelenekleri oldubittiye getirmek büyük bir hatadır.
 D) Hazırlığını tamamladığı sırada Bekir Ağa'nın bölüğüne nakledildi.
 E) Gündüzleri sığınakta, geceleri müzeyi korumak için nöbet tutmakla geçiyordu.

8. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "-den/-dan" ekini alan sözcük farklı yapıdadır?

- A) Biz, bizlerden önceki nesillerin kurduğu hayallerin çöplüğüne doğduk.
 B) Var olduğumu hissettiğim anda bir hiçlik yıldızı kaydı ömrümün göğünden.
 C) Metafizikçi, maddi olgulara; bilim insanı maddi olgulardan teorilere gider.
 D) Yarışa bir tur geriden başlayan yalın ayak bir koşucunun telaşını yaşıyordu.
 E) Köylüler gelip çocuğu ellerinden tutarak hastaneye götürdü.

9. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük yapıca ötekilerden farklıdır?

- A) Gerçekten de işaret ettiği kütüğün dibinden bir çınar yeşermişti.
 B) Gerçekler ağızından korku içinde bir bir dökülmeye başlıyordu.
 C) O gün hastanenin bahçesinde sadece bir kişiye rastlamışlardı.
 D) İçi ölmüş birinin siyahlığını ne yapsanız beyaza çeviremezsiniz.
 E) Sanırım uçakta yediğim bir şey yüzünden midem bulanıyor.

10. Ana dilimizin tek tek kelimeleri de şüphesiz bize tat verir. Sevgili, biricik, yeşil, duygu kelimeleri ne kadar tatlıdır! *Yüce, yüksek, ulu* kelimeleri sesleriyle de bu kavramları çağırıştırır. "Kuş"ta kuşun cıvıltısını, "yılan"da yılanın yerde sürünüşünü, "toprak"ta toprağın katılığını duyarız.

Bu parçada eylem kökünden türemiş kaç sözcük vardır?

- A) 4 B) 5 C) 6 D) 7 E) 8

11. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde gövdeden türemiş bir sözcük vardır?

- A) Her konuşmadan ve her yazıdan aynı tadı alabilir miyiz?
 B) Yavrucuğum, gözlüğümü bana uzatabilir misin acaba?
 C) Ben böyle cümlelerde Türkçenin tadını buluyorum.
 D) Saçlarım ağardıktan sonra hayallerim gerçekleşse ne olur?
 E) Sanatkâr olmayan insanlar da kelimeleri bir örgü içinde kullanır.

12. Bu ocaktır tav, akşam ezâ
 Sürdürür hastalığı iyi etmez
 Tahta perde sevgililer
 Bakarız özlemlerle, gidenlere

Bu dizelerde fiil kökünden türemiş kaç sözcük vardır?

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4 E) 5

1. Hırslar da boşuna

Paralar da kavgalar da boşuna

Bir hastaya vardın ise

Bir yudum su verebildin ise

I

II

Gecelerde evler uyur; biz soğuk, ıssız

III

IV

Odalarda otururduk

Ölümler, toprak, sahipsizdi gölgeler

V

Bu dizelerdeki numaralanmış sözcükler için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) I. sözcük türemiş bir sözcüktür.
 B) II. sözcük birleşik yapıdır.
 C) III. sözcük hem yapım eki hem çekim eki almıştır.
 D) IV. sözcük basit bir sözcüktür.
 E) V. sözcük hem yapım eki hem çekim eki almıştır.

2. Bilinmedi ne çare sizdendik

I

Yalnız biraz daha iyi yaşamaya özlemli

II

III

Şimdi aynı uzaklık ve utanç

IV

V

Düşündükçe o sokağı, o evleri

Bu dizelerdeki numaralanmış sözcüklerden hangisi yapıca ötekilerden farklıdır?

- A) I   B) II   C) III   D) IV   E) V

3. Sekiz sokak önceden sezdik

I

Adımlar yöneldi

II

Bir daralış gönlümüzde

III

Ortalık kararı

IV

V

Bu dizelerdeki numaralanmış sözcüklerden hangisi yapıca ötekilerden farklıdır?

- A) I   B) II   C) III   D) IV   E) V

4. Aşağıdaki cümlelerden hangisinin yüklemi türemiş bir sözcük değildir?

- A) Kapıyı çalanlar bana sorular yöneltecek mi?
 B) Dün bu ağacın altında ona sımsıkı sarıldım.
 C) Bugüne dek verdiği hiçbir sözü tutamadı.
 D) Seni soranlara hiçbir şey anlatmayacağım.
 E) Seni artık uzak bir hayal gibi anımsıyorum.

5. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük yapıca türemiştir?

- A) Herhangi bir konuda yardıma ihtiyacın olursa ben buradayım.
 B) Sen onun ne kadar boğazına düşkün biri olduğunu çok iyi bilirsin.
 C) Sayı adı "yüz" ile "çehre" anlamındaki "yüz" eş sesli sözcüklerdir.
 D) Şimdi Diyarbakır'ın okuryazarlarının hepsi beni tanıyor, seviyor.
 E) Onun hayallerini süsleyen şey, mutfağı geniş bir evdi her zaman.

6. Ölüm erkencidir, bekleyemez orada

Bir de yüreğimiz durmamışsa

Canımız örsüne vuruyorsa hâlâ

Dağılanı toplar sararız zamanla

Bu dizelerde aşağıdakilerden hangisi yoktur?

- A) Birleşik yapılı eylem
 B) Basit yapılı eylem
 C) Birleşik çekimli eylem
 D) Türemiş yapılı eylem
 E) Birleşik yapılı isim

7. Aşağıdaki dizelerin hangisinde basit, türemiş ve bileşik sözcükler bir arada verilmiştir?

- A) Uçurtmamı rüzgâr yırttı dostlarım
Bu rüzgâr yüzünden bulutlar yarım
- B) Kirlî ve temiz haritaları doldurmuşsun
Aşka veda etmiş topraklarda durmuşsun
- C) Açma pencereni perdeleri çek
Bir bakışın ölmem için yetecek
- D) Senin her kirpiğinde bir dervişin ahı var
Yüzünde en çaresiz devlerin günahı var
- E) Kanayan kitaplara gül götüren yağmurum
Senin toprağın için çırpınıp ağlıyorum

8. Dağlar bildiğince yüksek olsun
Gözden uzak tutamam sizi durun
Yaşamak küçük aldanişlarla güzel
Ölümü alın götürün

Bu dizeler için

- I. Basit sözcük vardır.
II. Türemiş fiil vardır.
III. Birleşik isim vardır.

yargılarından hangileri söylenebilir?

- A) Yalnız I   B) Yalnız II   C) Yalnız III
D) I ve II   E) I, II ve III

9. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük ötekilerden farklı yapıdadır?

- A) O bir çift gözü hayalinden, rüyasından hiçbir şey silemedi.
- B) Birçok insan güzelliği yavan sözlerle takdir etmeyi yeğler.
- C) Kıyıda kapıları, kepenkleri kapalı birkaç ev ve depo sıralanıyordu.
- D) Bu yaptıklarından sonra ona nasıl kızmam, söyle misiniz?
- E) Hangi teklifi kabul edeceğini hiç bilmiyorum inan ki

10. I. Adı, soyadı
Açılır parantez
Doğduğu yıl, çizgi, öldüğü yıl, bitti
Kapanır parantez
- II. Parantezin içindeki çizgi
Ne varsa orada
Ümidi, korkusu, gözyaşı, sevinci
Ne varsa orada

Numaralanmış dizelerle ilgili

- I. Birleşik isim yer almaktadır.
II. Türemiş fiil bulunmaktadır.
III. Basit yapılı sözcük vardır.

yargılarından hangileri ortaktır?

- A) Yalnız I   B) Yalnız II   C) Yalnız III
D) I ve II   E) I ve III

11. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili birleşik sözcük tür kayması yoluyla oluşmamıştır?

- A) Giderayak orada bir de resim imzalamış hayranlarına.
- B) Salonun demirbaşı olan piyano, çocuklarca kullanılıyordu.
- C) Zaten ufacık mahalleydi, dedikodu desen diz boyu.
- D) Her on yılda bir, oldu bittiye getirip edebiyatı alaşağı ediyoruz.
- E) Çok sıkboğaz ederlerse yolunu bulup bundan kurtulurum.

12. Vurdumduymaz insanlar, haksever insanları anlayamazlar. ^IOkuryazar kişiler bile hak yiyor. Üç kuruşluk ^{II} çıkarları uğruna ^{III}yapıyorlar bunu hem de. Çevremizde ^{IV}birçok örneğini görmüşüzdür bunun. ^V

Bu parçadaki numaralanmış sözcüklerden hangisi, yapıcı diğerlerinden farklıdır?

- A) I   B) II   C) III   D) IV   E) V

1. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde, “-(i)m” eki, işlevi bakımından ötekilerden farklıdır?

- A) Bizim yazımız güzel değilmiş.
 B) Herkes geçim derdine düşmüş.
 C) Bilim büyük bir hızla geliyor.
 D) Tütün alım işine ara verilecekti.
 E) Pamuktan beklenen verim alınamadı.

2. Ben acılar denizinde boğulmuşum
 I II

İşitem vapur düdüklarini, martı çığlıklarını
 III

Dalgalar her gün bir başka yere atar beni
 IV

Duyarım yosunların benim için ağladıklarını
 V

Bu parçadaki numaralanmış sözcüklerden hangisi yapısı bakımından ötekilerden farklıdır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

3. Aşağıdakilerin hangisinde altı çizili sözcükler, yapısı bakımından aynıdır?

- A) Bu çamlıkta söylemiş son sözlerini babam
 B) Her akşam çamlarında yangın çıkan Üsküdar
 C) Hâlâ çığlıklar gelir Topkapı Sarayı'ndan
 D) Boğaz gümüş bir mangal, kaynatır serinliği
 E) Her akşamki yoluma koyulmuş gidiyorum

4. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde basit, türemiş ve birleşik yapıli sözcüğe örnek gösterilebilir?

- A) Usta ressamın bu sonbahar tablosu öyle güzeldi ki...
 B) Yolun iki kenarında sıra sıra kavak ağaçları vardı.
 C) Böceklerinin yaydığı minicik ışıklara şaşkın şaşkın bakakaldık.
 D) İşlerimizi zamanında yetiştirebilmek için daha çok çalışmalıyız.
 E) Yeni ürünler için yetkili firmayla her konuda anlaştık.

5. Aşağıdaki cümlelerde geçen birleşik sözcüklerden hangisi farklı bir yolla yapılmıştır?

- A) Geceleyin sivrisinekler bizi bir türlü uyutmadı.
 B) Yarın akşam Adapazarı'na gideceğiz.
 C) Dergide kuşburnu çayının faydaları anlatılıyor.
 D) Semizotunun kalbe yararlı bir bitki olduğunu uzmanlar söylüyor.
 E) Bahçedeki hanımelinin kokusuna bayılıyorum.

6. Daha güneş doğmamıştı. Hava aydınlanıyor, biçimsiz
 I II III
 teraslar, uzun teneke bacalar, birbirine girmiş çatılar
 IV
 yavaş yavaş ışığa çıkıyordu.
 V

Bu parçada geçen numaralanmış sözcüklerle ilgili aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Birinci sözcük, basit yapılidir.
 B) İkinci sözcük, türemiş yapılidir.
 C) Üçüncü sözcük, gövdeden türemiştir.
 D) Dördüncü sözcük hem yapım eki hem çekim eki almıştır.
 E) Beşinci sözcük, sadece çekim eki almıştır.

7. Bir dostun sıcaklığına

I II

Öylesine

Yaşamak istiyorum ki başımı

III IV

Ya omzunu uzat sevgilim

V

Ya da telleri kopuk

Bir kemanı

Bu dizelerdeki numaralanmış sözcüklerden hangileri iyelik eki almamıştır?

- A) I ve III   B) II ve IV   C) III ve IV
D) III ve V   E) IV ve V

8. Herkes kendi işini düzgünce yaparsa toplumun bütün işleri düzgün gider.

Bu cümlede aşağıdakilerden hangisine örnek yoktur?

- A) İsimden isim yapım eki
B) Ek eylemin şartı
C) Tamlayan eki
D) Belirtme durum eki
E) Ek eylemin geniş zamanı

9. Aşağıdaki cümlelerden hangisinin yüklemi yapı bakımından ötekilerden farklıdır?

- A) İhtiyar adam, olacakları sanki önceden hissetmişti.
B) İş bulmak için şu ana dek onlarca kuruma başvurdu.
C) Ne kadar zor bir durumla karşı karşıya olduğunu sonunda anlayabildi.
D) Kentimizde düzenlenecek panele ünlü yazarı da çağırarak mısınız?
E) Genç oyuncu çıktığı ilk karşılaşmada göz doldurdu.

10. I. Uzun yıllardır tanıdığım Anıl, barışçıl bir insandı.
II. Büyüklerine karşı kusur etmeyen, saygılı bir öğrencidir.
III. Ormanlık alanda terk edilmiş bir araç bulunmuş.
IV. Köydeki eğitimi bu ufak dersliklerde sürdürüyorlar.
V. Akşamüstü bütün arkadaşlarını sinemanın önünde bekledi.

Numaralanmış cümlelerdeki altı çizili sözcüklerden hangisi yapı bakımından diğerlerinden farklıdır?

- A) I.   B) II.   C) III.   D) IV.   E) V.

11. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde birleşik sözcük yoktur?

- A) İmparatorluklar için kervansarayların önemi büyüktür.
B) Bugün, yarından güzel olsun diye çabalıyorum.
C) Hiç beklemediği bir anda karşısına çıkıverdi.
D) Odanın içine dağılmış eşyalarını yavaş yavaş topladı.
E) Çok kızmıştı ama hissettiklerini söyleyemedi.

12. Bir Hitit çanağıyım

Toprağa gömülü

I

Ve sen ilk kazısını yapan

II III

Bir arkeolog ürkekliliğiyle

IV

Ellerinin arasına al beni

V

Bu dizelerdeki numaralanmış sözcüklerden hangileri yalnızca yapım eki almıştır?

- A) I ve II   B) I ve III   C) II ve IV
D) III ve V   E) IV ve V

1. Titrek bir damladır aksi sevincin
I II

Yüzünün sararmış yapraklarında
III

Ne zaman kederden taşarsa için
IV

Şarkılar taşırınsın dudaklarında
V

Bu dizelerde numaralanmış sözcüklerin hangisinde iyelik eki yoktur?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

2. Realistler olağanüstü kişilere ve olaylara yer vermezler. Realist eserde konu, her gün görülebilen basit olaylardır. Nadir vakalara, coşkun serüvenlere asla yer verilemez. Günlük hayatlar ve ruh hâlleri anlatılır. Hiçbir seçim yapılmadan bayağı, çirkin, güzel, basit veya alelade olaylar anlatılır.
I II III IV V

Yukarıdaki parçada numaralanmış sözcüklerden hangisi yapısı bakımından diğerlerinden farklıdır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

3. İnsanoğlunun var olması ile ilkel biçimde de olsa sanat da var olmuştur. İnsanın yerleşik düzene geçmesi ile kültürel düzeyi de yükselmiştir. Bu gelişmelere paralel olarak sanattaki nitelik giderek karmaşıklaşmıştır.
I II III IV V

Bu parçadaki numaralanmış sözcüklerden hangisi yapım eki almamıştır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

4. **Aşağıdakilerin hangisinde yansımadan türemiş bir sözcük vardır?**

- A) Bu konuda karşımıza bazı pürüzler çıkabilir.
B) Rüyasında sürekli aynı sözleri sayıklıyordu.
C) Patlayan tüp apartmanda hasar oluşturdu.
D) Rüzgârla birlikte her yer tozlanmıştı.
E) Ayağı takılınca elindeki bardaklar yere düştü.

5. **Aşağıdakilerin hangisindeki altı çizili sözcük, türemiş yapılı değildir?**

- A) Oldum olası güneş gözlüğü takmayı sevedim.
B) Bu köyün gelişimi, emsallerine göre oldukça geri.
C) Önümüzdeki hafta, son matematik yazılısı varmış.
D) Anahtarına sahip çıkmazsan ortada kalırsın.
E) Onun akıttığı hüznün değil, sevinç gözyaşlarıydı.

6. **Aşağıdaki cümlelerde geçen altı çizili sözcüklerden hangisinin kökü, türü yönüyle diğerlerinden farklıdır?**

- A) Bilinçli okuyucu, kitap okurken seçici davranır.
B) Evrakların gecikmesine müdür bey çok kızdı.
C) Karşıdan gelen arabanın ışığı gözümü alıyor.
D) Yatağının başucunda fotoğrafı duruyordu.
E) Renkli ve kokulu sabunlar dikkatini çekmiş.

7. Bir tünek olmadan kolların kara

I
Yollama gölgeni öbür bahara
II III

Yaprak dökümünde uyup rüzgâra
IV

Yorgun dallarını sallama söğüt
V

Bu dizelerdeki altı çizili sözcüklerden hangisi yapı bakımından ötekilerden farklıdır?

A) I B) II C) III D) IV E) V

8. Eleştirimen, hiçbir zaman romancının düşmanı değildir. I Fakat bazı II sanatçılar, kendilerinin gelişimine büyük III katkılar sağlayan eleştirilerden nedense rahatsız olur.

Numaralanmış sözcüklerin yapısı aşağıdakilerin hangisinde sırasıyla verilmiştir?

	I	II	III
A)	Birleşik	Birleşik	Türemiş
B)	Birleşik	Birleşik	Basit
C)	Türemiş	Birleşik	Türemiş
D)	Birleşik	Basit	Türemiş
E)	Türemiş	Birleşik	Basit

9. Bir can var canda o canı ara

I
Beden dağındaki gizli mücevheri ara
II III

Ey yürüyüp giden dost, bütün gücünle ara
IV

Ama dışarıda değil, kendi içinde ara
V

Yukarıdaki numaralanmış sözcüklerden hangisi yapıca diğerlerinden farklıdır?

A) I B) II C) III D) IV E) V

10. Her akşamüstü oyuncakçı

Camekânından
Çocuk ellerinin
İzlerini
Silerdi

Bu dizelerde aşağıdakilerden hangisi yoktur?

- A) Birleşik sözcük
B) İsimden isim yapım eki
C) İyelik eki
D) Çoğul eki
E) Görülen geçmiş zaman kip eki

11. Bir göz bozgundur yerine göre

I
Vururdu pencereye rüzgâr
II

Ben hep öyle bir gözdüm
III

Çılgınlığını kendine gizleyen
IV

Düş kurmazdım, beklemezdim
V

Bu dizelerdeki altı çizili sözcüklerle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Birinci sözcük, fiilden isim yapım eki almıştır.
B) İkinci sözcük, sadece çekim eki almıştır.
C) Üçüncü sözcük, kip eki almıştır.
D) Dördüncü sözcük, isimden fiil yapım eki almıştır.
E) Beşinci sözcük, yapıca türemiştir.

12. I. Şafak, ağustos sonunda tatile gidecek.

II. Ders çalışırken masa başında uyuyakaldı.

III. Bu yıl Asya gezisine çıkmayı planlıyoruz.

IV. Ülkenin batısı bugün yağmurluymuş.

V. Faturaları yatırmak için dışarı çıkacaktı.

Yukarıdaki numaralanmış cümlelerin yüklemle-ri yapılarına göre ikişerli gruplandırılırsa hangisi açıkta kalır?

A) I B) II C) III D) IV E) V

1. Her çiçeğin kar altından güneşe giden masalında, ya-
şamak yeniden tazelenir, ışığa uzanırken kardelen
sevinçle uyanır.
I II
III IV V
- Bu cümlede verilen numaralanmış sözcüklerle ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?**
- A) I. sözcük basit yapıdır.
B) II. sözcük birden çok çekim eki almıştır.
C) III. sözcük isimden fiil yapım eki almıştır.
D) IV. sözcük fiilden türemiş bir isimdir.
E) V. sözcük yapısı bakımından türemiştir.

2. Aşağıdakilerin hangisinde türemiş yapı bir sözcük ilgi eki almıştır?
- A) Korkunun parmakları uzandı boğazıma
Parçalandı bir anda ruhumun yelkenleri
B) Son mutluluk sesleri inince kulağıma
Kıpladı her tarafı sessizlik dikenleri
C) Dört mevsimi bir arada yaşadım ve ürperdim
Oynadım bu çileli oyunda son rolümü
D) Çaresiz duyulmaya başladı vuruşları
Gözlerimin önüne serilince yüreğim
E) Gönlümün maviliği gitmesin gökyüzünden
Kuşların gülcüğü eksilmesin yüzünden

3. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük hem yapım eki hem çekim eki almıştır?
- A) Okuduğunuz bölümde hayallerine kavuşan kahramanın şaşkınlığı oyunlaştırılmış.
B) Oyunda kişilerin, olayların, çevrenin tanıtıldığı bölgelere de yer verilmiş.
C) Karşılıklı konuşmanın önemini kavramış bir yazarla karşı karşıyayız.
D) Şiirde biçim özgünlüğü diğer her şeyden daha önemlidir.
E) Şiirde yakaladığı çizgisini sürdüren bir şair Necati Cumalı.

4. Doyulmaz aşkın, kaplamış tüm ruhumu
Susuzluk acıyla çatlayan toprak misali
II III IV
Umutsuz kalmışım gittin gideli
V
Umutsuzluk içinde beklerim geri dönmeni
- Yukarıdaki dizelerde altı çizili sözcüklerden hangisi hem yapım eki hem çekim eki almıştır?**
- A) I B) II C) III D) IV E) V

5. Dinmiş denizin şarkısı, rüzgâr uyumakta
I
Rıhtım boyu sonsuz bir üzüntüyle karaltı
II
Körfez düşünür, Kanlıca hüzünlüdür uzakta,
III IV
Mazi gibi sislenmiş Emirgan, Çınaraltı
V
- Bu dizelerdeki numaralanmış sözcüklerden hangisi yapısı bakımından ötekilerden farklıdır?**
- A) I B) II C) III D) IV E) V

6. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde basit, türemiş ve birleşik sözcük vardır?
- A) Bilimin son noktası, bilmiyorum, demekmiş.
B) Bildiğim tek şey hiçbir şey bilmediğimdir.
C) Sonuçta insan aklının da bir sınırı vardır.
D) Öğrenmeye istekliler, bir şeyler öğrenir.
E) Sporcu içten güdülenirse başarılı olur.

7. Kaç gündür soğuk ve karanlık. Kaç gündür ıslak... Su geçer, götürür doyumsuz aklığımı ağaç köklerinin bil-ge serinliğine.
- Bu parçadaki numaralanmış sözcüklerle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?**
- A) I. sözcük, fiilden isim yapım eki almıştır.
B) II. sözcük, yapıca türemiştir.
C) III. sözcük, gövdeden türemiştir.
D) IV. sözcük, yapıca basittir.
E) V. sözcük hem ilgi eki hem iyelik eki almıştır.

8. Edebî metin hayatta ne kadar karşılık buluyorsa yazarın hayattaki karşılığı da o kadardır. Kimi söz-ler söylenir söylenmez hükümsüz kalır, kimisi de zamanın aynasından hep parlar, insana ve hayata ışık vermekten vazgeçmez.
- Yukarıda numaralanmış sözcükler yapı yönüyle ikiye eşleştirilirse hangisi açıkta kalır?**
- A) I B) II C) III D) IV E) V

9. Osmanlıca ile Türkiye Türkçesi arasında çok küçük şe-kil farklarına rastlansa bile bunlar zaman ayrılıklarına dayanan basit değişikliklerden başka bir şey sayılma-malıdır.
- Bu parçadaki numaralanmış sözcüklerden hangisi yalnızca çekim eki almıştır?**
- A) I B) II C) III D) IV E) V

10. Marifetli hokkabaz, başını kaldır da bak
- Gökte bir oynayan var yıldızlarla kaydırak
- Bu dizelerdeki altı çizili sözcüklerden hangisinin kökü, türü bakımından diğerlerinden farklıdır?**
- A) I B) II C) III D) IV E) V

11. Türkçede bazı birleşik eylemler, ad soylu bir söz-cük ve yardımcı eylemin birleşmesinden oluşur.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu açıklama-nın dışında oluşmuş bir birleşik eylem kullanılmıştır?

- A) Ben bu olacakları daha önce hissetmiştim.
B) O zor durumdan kurtulduğumuza şükrediyorduk.
C) En sevdiğim kitap ortalıktan kayboldu.
D) Sabahtan akşama kadar televizyon seyrediyor.
E) Hafta sonundaki geziye sen de bizimle gelebilirsin.

12. Yaktı yanardağ gibi can yurdunu son bakış

Ve gönlüm koşmaz oldu maceralar ardında

Önünde dün beyazlar giyinirken kara kış

Bugün sensiz kalan yaz, üzüldür ardında

Siyah kanatlarını batıya açtı kuşlar

Bu dizelerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangi-si doğrudur?

- A) Birinci dizede fiilden fiil yapım eki kullanılmıştır.
B) İkinci dizede tamlayan ekine yer verilmiştir.
C) Üçüncü dizede hem yapım eki hem çekim eki almış sözcük kullanılmıştır.
D) Dördüncü dizede birleşik sözcüğe yer verilmiştir.
E) Beşinci dizede tüm sözcükler yapı bakımından basittir.

1. I. Murat Uyrkulak'ın yeni romanında üç farklı karakterin hayat hikâyesini okuyoruz. Anlatıcımız Yusuf. Onun ağzından dinliyoruz hikâyeleri. Ayrıca Yusuf romanın merkez kahramanı, başkahraman. Hem anlatıyor hem yorumluyor olayları. Bu yüzden anlatılanları kendi başlarına düşünebildiğimiz gibi Yusuf'un gözünden de değerlendirebiliyoruz.
- II. Yazma, yayımlama ve baskı ile ilgili birçok meseleye çocuksu bir üslupla değinen kitap, kitabın oluşum süreciyle bir yazarın yazma serüvenini gerçekten iyi ve eğlenceli bir kurguyla çocuk okura sunuyor. Ayrıntılara boğmadan ana hatlarıyla süreci özetleyen eser, aynı zamanda yazarın gündelik hayatından da kesitler aktararak bir yazarın kendi gibi bir insan olduğu fikrini de çocuğa veriyor.

Numaralanmış metinler için

- I. Önce çekim eki sonra yapım eki almış sözcük kullanılmıştır.
- II. Basit, türemiş ve birleşik yapılı isimlere yer verilmiştir.
- III. Birden fazla fiil çekim eki almış sözcük kullanılmıştır.
- IV. Hem iyelik eki hem durum eki almış sözcük kullanılmıştır.
- V. Gövdeden türemiş sözcüklere yer verilmiştir.

yargılarından hangileri ortaktır?

- A) I ve II   B) II ve III   C) II ve IV
D) III ve V   E) IV ve V

2. I. Öz ve biçim konusunda bu resim, öze yönelik anlayışını tüm gücüyle ortaya koymakta. "Bir yapıt yalan söylemez." Çok sık kullandığım bir sözdür. Bu çalışmada da öz ve biçim konusunda öze bilinenden daha çok büyük bir egemenlik tanınmış olduğu apaçık görülüyor. Bunun ne öyküsü ne de masalı vardır. Ne olduğunu öykü ve masal saptırmalarına olanak tanımadan ortaya koyuyor.
- II. Birçoğumuza şöyle bakıp geçilen bir çalışma gibi görünen bir resim, eleştiri açısından ele alındığında söylenecek çok sözün olduğunu kaçırmız düşünmüştür acaba? Kaldı ki daha derine inildiğinde çok daha fazla söylenecekler de var. Bana göre şimdilik eleştiri konusunda nele-re dikkat edilmesi konusunda az çok aydınlatıcı bir bakış açısı sağlamıştır bu yazı sanırım.

Numaralanmış metinler için

- I. Hem ilgi eki hem iyelik eki almış sözcük kullanılmıştır.
- II. Birleşik yapılı birden fazla sözcüğe yer verilmiştir.
- III. Birleşik yapılı ve birleşik çekimli sözcük kullanılmıştır.

yargılarından hangileri doğrudur?

- A) Yalnız I   B) Yalnız II   C) Yalnız III
D) I ve II   E) I, II ve III

3. I. Her sanat yapıtı zamansızdır. Geçmişini barındırdığı gibi geleceğe de dönüktür. Değerlendirme hem yerel ve evrensel boyutlarda olmak zorundadır. Varsayımlar sınanabilecek nitelikte geliştirilmelidir. Özgür düşünceye saygılı ve ön yargısız bir yaklaşımla olumluluklar ve olumsuzluklar ayıklanmalıdır. Sonuçta, eleştiri metni özgün, yalın, nesnel ve anlaşılabilir bir dille sunulmalıdır çünkü eleştirinin hedefi yararlı olmaktır.
- II. Sanat ortamının gücü, sanatçı-sanat-izleyici arasındaki diyalektik iletişimle ilgilidir. Eleştirmen gerçekte izleyici konumundadır ama üçlü grubun önemli bir dinamosudur. Olayı yalnızca görsel şölen olmaktan çıkararak anlam boyutunun derinliklerine izleyiciyi taşıyan, düşünme ve tartışma ortamını açan ve aynı zamanda sanatçıyı besleyen kişidir. Sanatçıyla yapıtı arasındaki diyalogu, çözümlmeyi, hesaplaşmayı topluma aktarandır.

Numaralanmış metinler için

- I. Ek fiil farklı görevlerde kullanılmıştır.
- II. Hem yapım eki hem çekim eki almış sözcük kullanılmıştır.
- III. Basit, türemiş ve birleşik yapıtlı sözcüklere yer verilmiştir.

yargılarından hangileri ortaktır?

- A) Yalnız I   B) Yalnız II   C) Yalnız III
D) I ve II   E) I, II ve III

4. I. Günümüzde kullandığımız onlarca çeşit elektronik cihazın özellikleri her geçen gün güncelleniyor, kapasiteleri artıyor ve tasarımları yenileniyor. Dijital teknolojilerdeki bu hızlı değişim nedeniyle günlük hayatta kullandığımız elektronik cihazların ömrü gittikçe kısalıyor. Bu durumun ise olumsuz bir sonucu var: elektronik atıklar.
- II. Elektronik atıkların geri dönüşüm sürecinde ilk olarak cihazın ya da iç taraftaki parçaların tekrar kullanılıp kullanılmayacağı tespit ediliyor. Tekrar kullanılacak özellikteki bileşenler belirlendikten sonra geri dönüştürülmesi gerekenler küçük parçalara ayrılıyor. Ardından sırasıyla elektronik atıklardaki ferromanyetik metaller, ferromanyetik olmayan metaller ve plastik bileşenler kalan parçalardan ayrıştırılıyor.

Numaralanmış metinler için

- I. Hem yapım eki hem çekim almış birden çok sözcük vardır.
- II. Basit, türemiş ve birleşik sözcük kullanılmıştır.
- III. Yapım eki alırken ünlü düşmesine uğramış sözcük kullanılmıştır.

yargılarından hangileri doğrudur?

- A) Yalnız I   B) I ve II   C) Yalnız III
D) II ve III   E) I, II ve III

5. Televizyon kelimesi Eski Yunancada “uzak” anlamına gelen telos ve Latince “görmek” anlamında kullanılan visio kelimelerinin birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. Televizyonu kısaca bir vericiden yayılan elektromanyetik dalgaların görüntü ve ses olarak görünmesini ve duyulmasını sağlayan cihaz olarak tanımlayabiliriz.

Bu parçanın sonuna aşağıdakilerden hangisi getirilirse oluşacak metin için

- I. Birleşik yapıli birden fazla sözcük kullanılmıştır.
- II. Önce çekim eki sonra yapım eki almış sözcük kullanılmıştır.
- III. Basit yapıli basit çekimli fiil kullanılmıştır.

yargılarının tamamı doğru olur?

- A) Üstelik internet tabanlı uygulamalar ve yeni nesil akıllı televizyonlarla entegre şekilde çalışabilen bu “eğlence kutusu” nasıl icat edildi?
- B) Başlangıçta televizyonlar yalnızca siyah beyaz görüntü verse de ekranın fosfor tabakasıyla kaplanmasıyla birlikte görüntüler renkli hâle geldi.
- C) Televizyonlar gün geçtikçe daha parlak, daha net ve çok daha ince olacak şekilde üretiliyor.
- D) Akıllı televizyonlarda artık internete girilebiliyor, üç boyutlu filmler izlenebiliyor. Bu gösteriyor ki gelecekte televizyonlar çok daha aktif kullanılacak.
- E) İnsanlar; haber almak, film izlemek, müzik dinlemek için mobil cihazlardaki internet tabanlı uygulamaları tercih etse de televizyon hâlâ evlerin başköşesinde duruyor.

6. Küresel iklim değışikliklerinin okyanus rüzgârları ve dalgaları üzerindeki etkisini incelemek isteyen araştırmacılar hem uyduların hem de deniz üzerinde meteorolojik ölçüm yapan şamandıraların 1985-2018 yıllarını verilerini inceledi.

Bu parçanın sonuna aşağıdakilerden hangisi getirilirse oluşacak metinde

- I. Türemiş fiilin
- II. Sıfat yapan -ki ekinin
- III. Haber kipi ekinin

birden fazla örneği olur?

- A) Dünya genelinde okyanus rüzgârlarının hızının her yıl saniyede 1-2 cm arttığı belirlendi ve bu durum birçok yerde dalga yüksekliğinde de artışa neden oldu.
- B) Bir araştırmada, okyanus yüzey sularının ısınmasının, okyanus dalgalarının daha da güçlenmesine neden olduğu belirlenmişti.
- C) Okyanus rüzgârlarının hızındaki ve dalga yüksekliğindeki artış, küresel ısınmaya bağlı olarak deniz seviyesinin de yükseldiği dikkate alınırsa özellikle kıyı bölgelerindeki yaşam için tehlikeli.
- D) Güney Okyanusu’nda rüzgâr hızı normalde her yıl saniyede 2 cm artmasına rağmen görülen en yüksek rüzgâr hızı değerlerinde her yıl saniyede 5 cm artış olduğu gözlemlendi.
- E) Okyanus rüzgârlarının hızındaki artışın nedeni tam olarak bilinmese de bilim insanları bunun küresel ısınmaya bağlı olduğunu düşünüyor.